

ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI

3

Sofokles Kral Oidipus

Türkçesi
Güngör Dilmen

**Mitos
Boyut**

TİYATRO / OYUN DİZİSİ 139

ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI 3
SOFOKLES / KRAL OİDİPUS

*Bu kitaptaki oyunun Fikir ve Sanat
Eserleri Yasasından ve yasalardan
kaynaklanan tüm hakları çevirmenine aittir.
Yayınlanan oyunların sahnelenmesi,
oyunması, herhangi bir amaçla
eserlerden yararlanılması ancak
eser sahibinin iznine bağlı olduğundan,
eserden yararlanacak
kişi veya kurumlarla, kuruluşların
çevirmenin varisine
başvurmaları zorunludur.*

Türkiye Yayın Hakları:
© TEM Yapım Yayıncılık Ltd.

Mitos-Boyut Tiyatro Yayınları
Oyun Dizisi 139
Eski Yunan Tragedyaları 3 – Kral Oidipus / Sofokles

Basım: Eylül 2017

Baskı: Mutlu Basım, Topkapı-İstanbul. Tel. 212.577 72 08
Davutpaşa Cad. Güven İşmerkezi, C Bolok No. 256

ISBN 975-8106- 33-7

Mitos-Boyut®

TEM Yapım Yayıncılık Ltd. Şti.

Osmanlı Sok., Osmanlı İşm. 18/12 Taksim-Beyoğlu-34437 İstanbul

Tel: 212. 249 87 37-38 ; Fax: 212. 249 02 18

E.mail: mitosboyut@hotmail.com

www.mitosboyut.com.tr

Mitos-Boyut® ✱ OYUN DİZİSİ 139

SOFOKLES

**ESKİ YUNAN
TRAGEDYALARI 3**

KRAL OİDİPUS

Eski Yunanca Aslından Çeviren
Güngör Dilmen

İÇİNDEKİLER

Sofokles'in Yaşamı ve Yapıtları ... 5

Kral Oidipus ... 21

Sözlük... 84

Metin Açıklamaları ... 90

SOFOKLES

Güngör Dilmen

Doğal yetenek, üstün zekâ, güçlü fizik, yakışıklılık, şans, uzun ömür. Bunların bileşimi Sofokles. Çağını iyi seçmiş, yaşamı Atina devletinin altın çağına denk düşmüş.

496 yılında Atina yakınlarındaki Kolonos köyünde doğmuş. Doğduğu yeri Thebai Üçlemesi'nin son oyununda kutsar; Kolonos Oidipus'un da son durağı olur.

Babası Sofillus'un bir silah işliğı varmış, orada kılıç kalkan kargı, tolga üretirmiş. Adam zengin, oğluna da en iyi eğitimi sağlamış. Bu eğitim içinde müzik ve resim de var.

480 yılında 16 yaşında Salamis Deniz Savaşı kutlamalarında tanrılara şükran ilahileri okuyan koroyu yönetir. Atina gençliğini temsil eder.

Önemli devlet görevlerinde bulunur. Hemen sayalım. 442 yılında, ünlü Delos Birliği'nin* hazinesinden sorumludur. Görevleri içinde Delos Birliğine üye kentlerden vergileri toplamak ve bunları yönlendirmek. Bu paranın büyük bölümünün Atina'nın onarımına harcandığını biliyoruz. Yani, 5 yüzyıl Atina'sının yeniden kuruluşunda da görev almış.

440 yılında büyük devlet adamı Perikles'in başkanlığında tüm orduya komuta eden 10 strategos*tan biri olarak seçilir.

Genç yaşında Perikles'in dostudur. Bu tarihten sonra Sofokles iki kez daha strategos görevine atanır.

Çok daha sonra, 413 yılında 83 yaşında *probulo*s seçilir. Bu ne demek? 10 kişilik bir danışma kurulu üyeliğı. Atina Sicilya'da Siraküza'da büyük bir yenilgiye uğrayınca ülkenin ekonomisini yeniden düzene sokmak için büyük yetkilerle donatılmış bir devlet görevi.

Sofokles'in yazıya geçen son etkinliğı de onun insanca güzelliğine yakışıyor.

16 yaşında Salamis yengisinde şükran korosunu yönetmişti... 406 yılında meslektaşı ve tiyatro yarışmalarındaki rakibi **Euripides**'in Makedonya'da öldüğü haberini alınca, kara giysilere bününen koro ile onun yasını tutar.

Kendi de 90 yaşında aynı yıl ölür.

İki yıl sonra Atina Isparta'ya teslim olur. Bu acılı sonu elbet sezmiştir.

Atina'nın çöküşünü, gölgeye itilişini görmemesini iyi şans hanesine yazanlar var.

Çok az sayıda oyun kırıkları (=fragment) kalmış oyun yazarı **Frünikhos*** İ. Ö. 405 yılında *Musalar (Esin Perileri)* adlı komedyasında (yarışmalarda ikinciliği kazanmış) Sofokles'i ölümünden bir yıl sonra şu dizelerle anıyor: "Tanrı-larca kutsanmış Sofokles o mutlu hünerli adam, pek çok güzel tragedyalar yazdı ve yaşamını dertsiz belasız sona erdirdi."

Walter Kauffman bu tür tanımların pek sağlıklı olmadığını söylüyor. Onun uyarısıyla ben de bu mutlu, kendisi ve dünya ile barışık, içi hep sevinç dolu bir Sofokles portresinin gerçekçi olmadığını anlar gibi oldum.

Öbür iki yazarımızda görmediğimiz intihar olgusu (Aias, Deianeira, Euridike, Antigone, Haimon'un, İokaste'nin ölümleri) bir ölçüt olabilir. Ömrünün sonunda yazdığı:

"Hiç doğmamış olmaktan iyisi yok,
ama dünyaya gelmişsen bir kez
ikinci en iyi şey: En erkeninden
geldiğin yere dönmek."

dizeleri de onun.

Üstün yeteneğine günümüze kalan 7 oyunu tanık. 123 oyunla tiyatro şenliklerine katılmış. 24 birincilik kazanmış. Yazarlar bu tiyatro yarışmalarına 4 yapıtla katılıyorlardı. Bir üçleme ile ona eklenen bir satür* oyunu.

Yani bir dörtleme. şöyle bir hesapla, Sofokles'in 30 kez

yarışmaya katıldığı anlaşılıyor. 24 birincilik almış. Öbür 6 yarışmada da ikincilikten aşağı düşmemiş.

Birincilik ikincilik.. elbet bunlar görece değerlendirmeler. Ancak kayda geçen ve doğrulanan bu sayılar şaşırtıcı. Sofokles'in yeteneği çalışkanlığıyla atbaşı gitmiş.

Tiyatroya getirdiği yenilikler arasında boyalı dekorlar, sahne resimleri var. Bunlar oyunun geçtiği yeri belirliyor ve atmosfer yaratıyor.

Aristoteles, onun koroyu 13 kişiden 15'e çıkardığını söyler, bunun önemini ben pek anlamış değilim. Öte yanda oyuna ü ç ü n c ü a k t ö r ü katması çok önemli. Bu aktörlerden her birinin oyun boyunca başka rollere girdiklerini düşünürsek oyun kurgusu daha karmaşık, daha kıvrak hale geliyor. Sofokles bu olanağı en iyi *Kral Oidipus* tragedyasında iki sığırtmacı yüzleştirerek kullanıyor, Bebek Oidipus'un yaşamının ilk günlerinde başına gelenleri anlattıkları sahnede.

YAPITLARI

Yazık ki 123 oyundan sadece 7 oyun (bir satür oyunundan da 400 dize) günümüze kalmış.

Bu oyunların hepsi olgunluk dönemine ait. Yalnız ikisinin *Aias* ile *Filoktetes*'in tarihleri saptanabilmiş.

AİAS (*Aias mastigoforos*=Eli kırbaçlı/öfkeli): İ. Ö. 441 yılından az önce sahnelenmiş. Troya Savaşında Yunan cephesinin güçlü kahramanı Akhilleus savaşta ölünce onun tanrı Hefaistos elinden çıkmış eşsiz silahları, elbet onu en çok hak eden bir Yunan kahramanına armağan edilecek. Kime verilmeli? *Aias*'a sorarsanız elbet *Aias*'a verilmeli. Ama silahlar ona değil *Odüsseus*'a gider.

Aias'ın gururu incinir. Onun *hamartia**'sı (trajik zaafı), aşırı gururdur.

Kendine yapılan bu haksızlığı, ödülü kapan *Odüsseus*'u ve bu ödülü ona layık gören yargıçları, *Agamemnon* ile *Me-*

nelaos kardeşleri öldürerek cezalandırmak ister. Ancak tasarladığı işi Tanrıça Athena boşa çıkarır. Geçici olarak aklını başından alır. Aias, yalınkılıç katliama girişir, öldürdüğü beş on sığırır. Çılgınlığından ayılınca o kan revan içine düştüğü gülünç durumu gönlü kaldırmaz, kendini kılıcının üstüne atarak intihar eder.

Oyunda bir eklenti gibi dursa da Agamemnon ile Mene-laos ceza ve ibret olsun diye Aias'ın cesedinin gömülmeden ortalıkta kalmasını emrederler. Ama bilge Odüsseus, komutanları bu düşüncelerinden vazgeçirir. Aias'a, onuruna yaraşan bir gömme töreni düzenlenir.

ANTİGONE: İki erkek kardeşi Eteokles ile Polüneikes Thebai Savaşında Polüneikes Argos ordusuyla kenti kuşatmış, Eteokles kenti savunuyor. İki kardeş yedi kapılı Thebai'da birbirlerini öldürür. Dayıları -şimdi kral Kreon- Eteokles'in saygınlık içinde gömülmesini, Polüneikes'in cesedinin ise gömülmeden kalmasını buyurur. Antigone yüreğinin sesine uyar... (*)

TRAKHİSLİ KADINLAR (*Trakhiniai*): Herakles'in eşi Deianeira, kocasının aşkını yeniden kazanmaya çalışıyor. Herakles, o ünlü 12 serüveninden birine çıkmış. Erkek bencilliği, son sevgilisi İole'yi Trakhis'e, eşinin yanına gönderir, bey seferinden dönünceye dek iki hanım birlikte güzelce yaşasınlar diye, Deianeira kocasına aşk büyüğü yapar. Ancak büyüğün malzemesi içinde zehir vardır. Deianeira bunu bilmiyor. Aşk büyüğü yapayım derken kocasını öldürür. O da intihar eder.

ELEKTRA: Eski Yunan tragedyasını yaratan üç büyük yazar da Elektra'yı trajik bir kadın karakteri olarak sahneye çıkarmış. Aiskhülos, Oresteia Üçlemesi'nin *Adak Sunucular* tragedyasında; Sofokles ile Euripides kendi *Elektra* oyunlarında...

Elektra, Orestes'in kız kardeşi, Agamemnon ile Klütai-

mestra'nın çocukları.

İki kardeş, babalarının öcünü almak için annelerini öldürmeye karar verirler. Kılık değiştirerek saraya gelen Orestes annesini ve aşığı Aigisthos'u gafıl avlamak için bir hileye başvurur. Orestes'in öldüğü haberini getirir. Onun küllerini bir urna* içinde Elektra'ya verir. Elektra kahrolur. Kız kardeşinin acısını gören Orestes ona gerçeği açıklar.

Annesi Klütaimnestra karışık duygular içinde: Hem oğlunun ölümüne acır, hem de kendisi için bir tehdit ortadan kalktığı için sevinir. İki kardeş annelerini öldürür.

Elektra ruhbilimsel derinliklerde çizilmiş bir karakter. Karşıt duygular içinde gidip gelir: Kardeş sevgisi, baba aşkı, anne nefreti...

Psikiatri biliminin ortak kurucularından Jung, öğretmeni-arkadaşı Freud'un "Oidipus Kompleksi" kuramına karşı "Elektra Kompleksi"ni önerecektir. Elbette, biri varsa öbürü de mutlak olacak.

OİDİPUS KOLONOSTA (*Oidipous epi Kolono*): Elimizdeki oyunun sonunda gözlerini kör eden Oidipus, bu oyunda, sevgili kızı Antigone ile Kolonos yakınlarında kutsal bir koruya gelir. Atina Kralı Theseus onu koruması altına alır, Kreon'a karşı korur. Oidipus, oğlu Polüneikes'in Thebai'a karşı savaşını onaylamaz. Ona ilenir.

Oyunda gizemli bir geçit başlar, bu kutsal koruda toprak adeta Oidipus'u çeker.

Oidipus ancak burada ölümün getireceği huzura kavuşur. Ölümüyle bu yer daha da kutsallık kazanır. Son sığınma yeri olan bu koruya o da tinsel bir güç katar.

FİLOKTETES: Bin gemili Yunan armadası Troya seferine çıktı ya, kumanya ve su bütünlemesi için Limni adasına uğrarlar, orada Filoktetes'in ayağını bir yılan sokar. Yara azar, dayanılmaz kokular saçmaya başlar. Yunanlılar onu Limni'de bırakıp yollarına devam ederler. Filoktetes orada

derdiyle baş başa kalır. Yüreğinde eski silah arkadaşlarına, özellikle Odüsseus'a karşı nefret vardır.

Ancak Troya Savaşı başlayıp yıllar geçtikten sonra Yunanlılar şu gerçeğin bilincine varırlar: Filoktetes ve onun üstün güçlü yayı olmadan (Bu yay eskiden Herakles'e aitmiş) Troya Savaşı kazanılamayacak. Kurnazlığıyla da ün salan cin fikirli Odüsseus, Filoktetes'i geri getirmek görevini üstlenir. Ancak Odüsseus çok iyi bilir ki Filoktetes ondan nefret etmekte. Eline geçirirse onu öldürebilir. Troya Savaşlarında topuğundan ok yiyerek ölen kahraman Akhil-leus'un oğlu Neoptolemos'u aracı olarak görevlendirir. Filoktetes kendini terk eden Yunanlılara yardım etmeye hiç niyetli değildir.

Odüsseus, Neoptolemos'u kullanarak onu aldatmaya çalışır. Neoptolemos önce bu rolü oynar. Ama daha sonra yüreğindeki adalet duygusu ağır basar, aracı rolünü bırakır Filoktetes ile dost olur. Üstün güçlü okun ilk sahibi Herakles ona görünür. Troya'ya gitmesini buyurur. Yarası da iyi olacaktır. Gördüğünüz gibi, ölümle sonuçlanmayan bir tragedya.

İZ SÜRÜCÜLER (*Íkhneutai*): Bu bir satür* oyunu. Hırsızların tanrısı diye anılan Hermes'in doğmasıyla büyümesi bir olur. İlk marifeti Apollon'un sığırlarını çalmasıdır. Hırsızlığı anlaşılmasın diye hayvanları ters yürütmüş, (nasıl yapabildiyse) hayvanların toynak izleri ters yönde olduğu için iz sürücülerini yanıltmış! Bir başarısı da kaplumbağa kabuğuna teller gerip lir'i /harp'ı icat etmesi.

Oyunda iz sürücüler satürler* korosu. Hermes'in icat ettiği bu yeni sazın ezgileriyle büyülenirler.

Biliyoruz ki yıllık tiyatro yarışmalarında bir tragedya üçlemesini (trilogya) güldürü türünden olan bir satür oyunu izliyordu. Demek tragedya yazarlarımız komedyada da yazıyorlardı.

KRAL OİDİPUS (*Oidipous Türrannos*): Geldik elimizdeki oyuna..

Thebai Kralı Laios ile Kraliçe İokaste'nin kulağına şu önbili (=kehanet) erişir. Yeni doğan oğulları büyüyünce babasını öldürecek, annesiniyle evlenecek ve ondan çocukları olacak.

Apollon'un Delfoi* ocağından gelen bu uğursuz haber ile sarsılan ana baba çareyi, bebeği Kithairon Dağına* gönderip onun orada yok olmasında bulurlar. Bebek bir saray görevlisine verilir. Kaçmasın değil, onu kimse kurtarmak istemesin diye iki topuğundan mıhlanmıştır. Oidipus adı da, (şiş ayak) buradan gelir. Ancak bu saray görevlisi bebeğe kıyamaz; onu Korinthos kentinden gelen bir sığırtmaça emanet eder. Bu adam bebeğe bir süre bakar; sonra götürüp onu Korinthos Kralı Polübos* ile Kraliçe Merope*'ye verir. Bu çiftin çocukları yoktur. Oidipus'u kendi öz çocukları gibi yetiştirirler. Onu nasıl edindiklerini söylemezler. Oidipus'un yaşı yetince o uğursuz kehanet kulağına erişir.

Delfoi'dan iletilen yazgıyı boşa çıkarmak için bir daha dönmek üzere Korinthos'tan kaçır, yollara düşer. Bu yolculuk onu Thebai yakınlarındaki üç yol kavşağına getirir. Karşıdan bir araba içinde gelen yaşlı bir adam ve onun dört görevlisi ile karşılaşır. Yoldan geçiş hakkı nedeniyle olacak gereksiz bir kavga çıkar. Oidipus, yaşlı adamla onu koruyan üç kişiyi öldürür. Kurtulan tek kişi Thebai'e dönüp olup biteni Kraliçe İokaste'ye anlatır.

Burada zaman çelişkisi var. Üstünde düşünceğiz.

Oidipus, Thebai kentine vardığında bu kenti tam bir kargaşa içinde bulur. Kralları Laios kentten ayrılmış, bir daha dönmemiştir. Gövdesi aslan başı kadın ejder Sfinks*, Thebai kentinin başına bela kesilmiştir. Yüksekçe bir kayanın tepesinde tünleyen ejder, yakaladığı Thebaili yurttaşlara garip bilmeceler sorar. Bu bilmeceleri çözemeyenleri de öldürür. Sfinks'in bilmecesini çözebilen tek Thebaili da çıkmaz. Oidipus, Sfinks'in kendine yönelttiği m u a m -

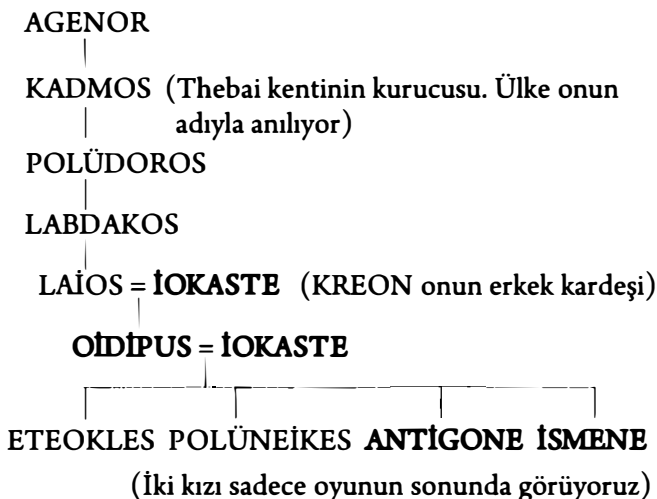
m a 'yı (*enigma*) çözer ve Sfinks'i öldürür. Thebai kentinde bir kurtarıcı olarak karşılanır. Bir süre sonra da dul kraliçe İokaste ile evlenir...

Olanlar olmuştur. Yaklaşık 15 yıl geçer. Sonra tanrılarının gazabı Thebai kentinin üstüne çöker.

Yurttaşlar, kadın erkek, genç yaşlı, başlarında Zeus'un Rahibi, Oidipus'un sarayının önüne gelirler. Ellerinde ak yünler sarılmış yakarı dalları vardır. Bu simgesel bir törendir. Bu dallar dilekçilerin simgeleridir. Göğe günlük buhurları, ağıtlar yükselir.

Boru sesleriyle sarayın kapıları açılır. Thebailı yakarıcılarda bir dalgalanma olur. Oidipus onları sessizliğe çağırır. *Oidipus* tragedyası başlar.

Trajik ailenin soyağacı şöyle:

OYUN KİŞİLERİ

OİDİPUS:

Antigone'nin 'hamartia'sını söylemek ne denli güçse Oidipus'un ki de öyle. Yazgı baştan belirlenmiş. **Shakespeare** tragedyalarındaki gibi kişinin karakterinden doğmuyor. Nice çırpınsa değiştirebileceği bir şey yok. Onu trajik kılan işte bu çırpınışları. Geçmişten kopan yazgı bir göktaşı gibi geliyor.

Hem yazgısından kaçıyor, hem de onun üstüne üstüne gidiyor. Bir dedektif gibi geçmişini eşeliyor, sorguluyor, kendi kendini köşeye sıkıştırıyor. Ve baştan söz verdiği gibi kendi kendini cezalandırıyor.

Sfinks'in bilmecesini çözecek denli üstün zekâlı. Öte yandan, başta seyirci durumu herkes anlamışken, hâlâ anlamayacak kadar da bön. (Belki de anlamak istemiyor. Bu yorum da oyuncu için yeni bir ayrıntı olabilir.)

Karşıt duygular oyuncuya olanaklar sunuyor.

Oidipus çabuk öfkelenen biri, aşırı alıngan, karşılarındaki insana tepkisi çok keskin.

Teiresias'a, "Önünde diz çöküyoruz..." derken beş on dize sonra, "Sen kötülerin kötüsü," diye ona hakaret ediyor. Önce 'dostum', sonra 'hain' diye tanımladığı Kreon'a son sahnede iç burkucu biçimde yeniden yaklaşıyor.

Kendi aleyhine olsa da her şeyi bilmek isteyen bir ruh yapısı var. Bir bilmece çözücü.

Sfinks'in muammasını çözüyor, onu yok ediyor. Kendi bilmecesini de tüm uyarılara karşı çözüyor, kendi yıkımını yaratıyor.

İOKASTE

Tanrıların insanlar üstündeki gücüne, Apollon'un geleceği gördüğüne inanıyor. Ancak bu yetilerin insanlara vergi olabileceğine, yani falcılığa, önbiliciliğe, kâhinliğe, insan-

ların geleceği görebileceklerine inanmıyor.

Sahneye sadece iki kez, ama tragedyanın doruğunda geliyor. Sığırtaçın anlattıkları ve İokaste'nin bildikleri ile geçmiş aydınlanıyor.

İokaste saraya giriyor. Seyirci, koronun ünlemleri ile içerde ne olabileceğini seziyor.

TEİRESİAS

İnsanların değil Apollon'un hizmetinde olduğunu söylüyor.. Onun da kimi davranışları tutarsız. Önce hiç konuşmak istemiyor. Bırak gideyim diyor. Öyleyse niye geldin? Oidipus, "Sen taşı çatlatırsın!" demekte haklı.

Susmasıyla da imalarıyla da onu kışkırtıyor. Oidipus onu kovunca da bu defa o gitmiyor. Baştan söylemek istemediklerini sözünü esirgmeden sayıp döküyor.

Thebai'da geçen öbür oyunlarda da (*Antigone*, *Bakkhalar*) benzeri bir rol üstlenir Teiresias. Geleceği görme yetisi var. Bu güçle öbür kişileri etkiler.

Öbür tragedyalardaki gibi gerilimi arttıran bir işlevi var. Oyunun başkisişiyle tartışır, onun gazabını üstüne çeker. Teiresias'ın körlüğünde elbet bir simgesellik var: Gözleri dış dünyaya kapalı ama Apollon'un verdiği yetiyle geleceği görüyor.

KREON

Önce Oidipus'tan çekiniyor. Kral (türannos*) o. Ama Oidipus yokken onu şikâyet ediyor. Soğukkanlı bir politikacı. Oidipus'un felaketi gelip çattıktan sonra da görünüşte davranışını değiştirmiyor. Ahlak dersleri veriyor. Kolay bir öç alıcılığa girişmiyor. Oidipus'a karşı davranışları insan sıcaklığından yoksun. Bu çizgideki bir Kreon yorumu, *Antigone*'deki Kreon ile pekâlâ uyuyor.

ÜÇ ULAK

Tragedyalarda sahne dışında geçen olayları anlatan kişilere genel olarak Ulak (haberci/angelos) dendiğini biliyo-

ruz. Bu kişiler oyuna göre bir asker, bir saray görevlisi, bir nöbetçi ya da sığırtmaç olabiliyor. Bu oyunda ulak işlevini gören üç ayrı kişi var: İki sığırtmaç ile bir saray görevlisi.

Günümüz tiyatrosunda bir oyunda kaç rol varsa o sayıda aktör sahneye çıkar. Ya da oyuncular birden fazla rolü üstlenirler. Bizim için son derece doğal.

Bildiğimiz ise, eski Yunan tragedyasında Koro'nun karşısında önce bir, sonra iki aktör çıkıyor olması. Sofokles'in üçüncü aktörü sahneye çıkarması bir yenilik.

Üç oyuncunun rol paylaşımı şöyle :

OİDİPUS

Birinci oyuncu (protagonistes)

İOKASTE

ZEUS RAHİBİ

LAİOS'UN ADAMI (Kithaironlu sığırtmaç)

SARAY GÖREVLİSİ (II. Ulak)

İkinci oyuncu

KREON

TEİRESİAS

ULAK (Korinthoslu sığırtmaç)

Üçüncü oyuncu

İki sığırtmaç ile İokaste'nin bildikleri geçmişin karanlığında üçlü bir sarmal gibi.

Oyun yapısı diyelim, kurgu diyelim, Sofokles bu tragedyada iki sığırtmaç'ı Oidipus ve İokaste önünde yüzleştirerek Eski Yunan – ve de dünya – tiyatrosunun eşsiz sahnesini yaratıyor. Eşsiz diyorum, çünkü bunun benzerini yapmaya çalışan Sofokles'in yörüngesine girer.

Oyun metninde Eksangelos (II. ULAK) diye geçen kişi saraydan çıkıp, içerde olup bitenleri anlatan bir saray görevlisi.

KORO

Yaşlı Thebailılar. Bütün Yunan tragedyalarındaki bilinen rolü üstleniyor. Sahne dışındaki olayları anlatmak, oyun kişilerine sorular yöneltmek, tartışmak, olup bitenleri yorumlamak, gerilim ve atmosfer yaratmak v.b..

RAHİP (ve figüranlar).

Zeus rahibi, Oidipus ile söyleşisinde tragedyanın önserimini yapıyor.

Durumun ne olduğunu anlıyoruz.

Bu tragedyada başka oyunlarda görmediğimiz bir sahneleme var... Rahiple birlikte sahneye, çoluk çocuk, genç yaşlı Thebailılar geliyor. Bunlar bir koro değil, çünkü konuşmuyorlar. Felakete uğrayan Thebai halkının bir kesimini oluşturuyor, bugünkü anlamıyla figüranlık yapıyorlar.

Anımsıyorum, Yunan yönetmen dostum Takis Muzenidis, 1961 yılında *Kral Oidipus*'u Türkiye'de sahneye koyarken (Oidipus: Cüneyt Gökçer) gazete ilanıyla figüranlar almış, bunları kısa bir eğitimden geçirmişti.

AÇIKLAMALAR:

Metnin sağında 5, 10, 15 diye giden sayılar Yunanca aslındaki dizeleri gösterir.

Ne yararı var? Aslıyla karşılaştırmak istiyene belki bir kolaylık sağlar. Özellikle koro bölümlerinde iki dil arasındaki ritim farkını gösterebilir.

Yunan yazarları oyun boyunca belli vezinlere bağlı oldukları için tragedyanın birkaç yerinde tek dizede iki üç söyleyi (tek kişinin ağzından çıkan sözcük, ünlem, tümce) olabiliyor.

Örnek verelim:

682 dize : İokaste 7 hece + Koro 2 hece + İokaste 5 hece= 14 hecelik vezinden oluşuyor. Yani tek dizeyi iki kişi paylaşıyor.

680-689. Söz sırası 7 kez değişiyor.

1175. Oidipus ile Sığırtmacı aynı dizede konuşuyorlar.

1120. dize Oidipus'un tümcesinin sonu ile Ulak'ın "İşte bu gördüğün adam" sözünden oluşuyor.

Çeviride bu kurala bağlı kalmanın anlamı olmadığı için her kişinin sözü ayrı bir dize oldu.

Dünya tiyatrosunda, oyun metninde bölünmeler değişik olmuş.

Elizabeth çağı tiyatrosunda, değişik sahnelerden oluşan 5 act'a (=eyleyi) ayrılmış.

Klasik Fransız tiyatrosunda, sahneye gelen her yeni kişiyle sahne sayısı değişiyor. Örneğin, 7. sahne sürerken yeni bir kişi sahneye gelince bu artık 8. sahne oluyor.

Öyle ya da böyle, hepsi aynı kapıya çıkıyor.

•

Eski Yunan tragedyasında şu bölümler var:

Prologos* : (önsöyleyi) Tragedyanın önserimi. Konu ne, dava ne?

Parodos : (koronun girişi)

Epeisoidion : Eyleyi, çatışma. Kimin kiminle davası ne? İşte tiyatroyu anlatı (epik) türden ayıran diyalog, bu bölümde başlıyor. Epizod sözcüğünün buradan geldiğini söylemeye gerek yok.

Stasimon : Durarak oynanan bölüm. Koro bu bölümde devinimsiz. Durduğu yerde, ezgiyle seslenişlerini sürdürür.

Eksodos : Çıkış türküsü.

•

Gördüğümüz gibi bir biçim bilinci var. Müzik, tartım oyunun vazgeçilmez ögesi. Üç tragedya yazarı da bu forma uymuşlar.

Şimdi bu çerçeveyi* Oidipus tragedyasına uygulayalım:

I. Prolog (önsöyleyi) 1-150 . Thebai halkının genci ihtiyarı dilekçi – yalvarıcı olarak Oidipus'un sarayının önüne gelmiş. Oidipus ülkenin saygın kralı. Tanrılardan sonra en güçlü kişi. Yıllar önce Thebai'ı Sfinks belasından o kurtarmıştı. şimdi de ondan medet umuyorlar.

Parodos. 151-215. Koro, ülkeyi kasıp kavuran belayı sahnede imgelerle canlandırır. Baştan işittiğimiz haberi sahne üstünde yaşatır.

II. Birinci epizod. 216- 462. Oidipus, Laios'un katiline ilenir, bu kişinin en yakını bile olsa arayıp bulacağına söz verir. Kreon'un salık vermesiyle önbilici Teiresias'ı çağırır. Teiresias önce konuşmak istemez. Gerilim artmaya başlar. Hiç konuşmak istemeyen Teiresias boşanır, aradığı günahlı kişinin Oidipus'un kendisi olduğunu söyler.

Görüyoruz, burada diyalogla kendi içinde bir bütün olan bir sahne oluşuyor.

Birinci stasimon. 463 – 512. Koro, bilinmeyen katilin akıbetini söyler.

Ancak bu günahı Oidipus'a hiç kondurmaz.

Merak iyice artıyor. Ama seyirci, Oidipus'un bilmediğini biliyo. Bildiği halde O'nun kurtulmasını istiyor.

III. İkinci epizod. 513 – 862. Kreon ile Oidipus arasındaki tartışma. Kreon, Teiresias'ı Oidipus aleyhine kullanmak için çağırmadığını söyler. Kraliçe İokaste girer, tartışmayı keser. Kreon çıkar. İokaste ile Oidipus arasındaki diyalog başlar. Oidipus, Laios'u öldürmekle suçlandığını söyler. Bunu söylerken de yüreğinde bir acaba kaygısı var. İokaste sözleriyle onu rahatlatmak ister. Elbet tam tersi olur.

İkinci stasimon. 863- 910. Koro , Oidipus'un Kreon'a karşı haksız çıkışını ve İokaste'nin bilicilere, kehanetlere inanmayışını dolaylı olarak eleştiren bir türkü söyler.

IV. Üçüncü epizod. 911- 1085. Korinthos'tan gelen sıgırtmaç, Oidipus'un öz babası sandığı Polübos'un öldüğü haberini getirir. İokaste haberi sevinçle karşılar, artık Oidipus'un kuruntularının ne kadar yersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Oidipus karşıt duygular içinde. Üzülür ve sevinir. Ama yine de annesiyle evlenme olasılığı sürmede! Korinthoslu ulak bunu işitince onları akli sıra rahatlatır: Merope ile Polübos Oidipus'un öz anne babası değil ki! Onu evlat edinmişler. Tabii bu bilgi az önceki duyguları alt üst eder. Korinthoslu o bebeği kendi bulmamış, bir başka sıgırtmaçtan almıştır. Kimmiş o? Laios'un sarayından biri. Her şeyi

anlayan İokaste, Oidipus'a yalvarır. Daha ötesini sorma!

Sözünü dinletemeyince saraya koşar. Oidipus bu kez, Laios'un sarayında belki bir hizmetçinin oğlu olduğu saptantisına kapılır. Bu da sanırım yazarın gerilim yaratmak için yaptığı bir zorlama.

Üçüncü stasimon. 1086- 1109. Koro, sevinçli bir türküy-le Oidipus'a Thebai kral ailesinden geldiğini söyler. Bunun da ötesinde, babası belki bir belki de tanrıdır. Apollon ya da Dionüsos olabilir.

V. Dördüncü epizod. 1110-1185. Thebai'lı sığırtmaç gelir. Korinthoslu ile yüzleştirilir. Geçmişin sarmalı bu kez bütünüyle çözülmüştür. Oidipus da saraya koşar.

Dördüncü stasimon. 1186 –1222. Koro Oidipus'un yazgısına acınır.

VI. Eksodos. 1223- 1530. Saraydan çıkan bir görevli (II.Ulak) içerde geçenleri anlatır. Oidipus da saraydan çıkar. Kreon onun çocuklarını (Antigone ile İsmene) son kez kucaklamasına izin verir. Koro'nun sondeyişiyle (=epilog) tragedyaya sona erer.

Eski Yunan tragedyasında kimi sorular sorulmaz. Doğrusu, oyunun kurgusu, sunuluşu bize bu soruları sordurmaz. Satranç oyununun kurallarını önceden kabul edip kendimizi oyunun gidişine bırakmamız gibi..

Zamanın göreceliği: Thebai Kralı Laios Apollon'un Delfoi'daki bilici ocağına gitmek üzere karısı İokaste ile vedalaşır, arabasıyla yola çıkar. Arabada 5 kişiler. Bir sürücü üç de koruyucu diyelim. O uğursuz üç yol kavşağına vardıklarında, karşıdan yayan gelen yolcu (ki Oidipus'tan başkası değildir) ile kavgaya tutuşurlar, öfkeli yolcu arabadakilerden dördünü öldürür. Biri kaçmayı başarır. Ne yapar, vukuatı haber vermek üzere kente döner. Aa, ne görsün, kocasının öldürüldüğünü haber vereceği kraliçesi kocasının katiliyle evlenmiş, Thebai'a kral olmuş!

Bu arada Oidipus denen bu genç, Thebai'ın başına bela

olan Sfinks'i de öldürmüş. Bütün bunlar ne zaman olmuş? İşte o saray görevlisi Thebai'a dönerken olmuş!

Bu görevli üstelik, yıllar yıllar önce üç günlük bebeği Kithairon dağına çıkaran aynı adamdır.

•

İkibin dörtyüz yıldır bu oyun bir başyapıt olarak insanı sarsıyor.

Acaba niye? Kim babasını öldürüp annesiyle evlenme korkusuyla yaşıyor ki? Düz mantık bize Oidipus, bu yazğıdan kolaylıkla kurtulabilirdi diyor. Kendinden büyük bir kadınla evlenmeyerek. Hele annesi yaşında bir kadınla asla. Babası yaşında birini öldürmeyerek.

İnsan beyni gerçekleşme olasılığı neredeyse sıfır olan bu dehşeti başka bir dehşete tercüme ediyor: İnsan yaşamının, mutluluğun ne denli pamuk ipliğine bağlı olduğu gerçeği-ne.

Tragedyanın özü (= tema) bu evrensel korku.

• • •

SOFOKLES

KRAL OİDİPUS

Eski Yunanca Aslından Çeviren
Güngör Dilmen

KİŞİLER :

OİDİPUS

İOKASTE

KREON

TEİRESİAS

RAHİP

I. ULAK (Laios'un adamı/Thebailı Sığirtmaç)

KORİNTHOSLU SIĞIRTMAÇ

II. ULAK (Bir saray görevlisi)

KORO (Thebailı yaşlılar.)

Thebailı yurttaşlar (figüran)

Metindeki (*) işaretli sözcüklerin açıklamaları, kitap sonundaki SÖZLÜK'te verilmiştir.

Oidipus'un sarayının önü. Yanda tanrıların sunakları. Buhurlar yükseliyor. Loş ışıktaki yaşlı, genç, çocuk Thebaili yurttaşlar, ellerinde ak yünler sarılı yakarı dallarıyla inilti bir ezgiyle yandan sahneye girerler. Sarayın içinden boru sesleri işitilir, tunç kapılar açılır. Oidipus çıkar, bir iki basamak iner.*

OİDİPUS

Evlatlarım! Ulu Kadmos* soyunun canları,
ellerinizde dilek dallarıyla* diz çökersiniz önümde?

Bu gösterinin anlamı ne?

Tüm kentte günlük buhurları tütüyor
dualar, çılgınlarla iç içe.

5

Başkalarından işitmeye gönlüm razı olmadı,
kendim geldim, ben hepinizin pek iyi tanıdığı Oidipus.
Konuş ihtiyar, halkın sözcülüğü sanırım sana düşüyor.
Sizi yamacıma getiren ne tür bir korku,
benden istediğiniz ne?

10

Elimden geleni esirgemeyeceğim.

Siz yurttaşlarımdan feryadına kapalıysa yüreğim
ben hayırsızın biri olmalıyım.

RAHİP

Ülkemin efendisi, Oidipus, görüyorsun halimizi.

Ocağına düştük: Kimi yuvadan uzağa uçamayan
yavru kuşlar misali, kimi bel bükük yaşlılar.

15

Ben Zeus'un rahibiyim, bunlar bu görev için seçilmiş gençler
huzuruna vardık. Halkın geri kalanı kent meydanlarında,
ellerinde başlarında aynı yakarı çelenkleri

çarşıda meydanlarda bekliyor, Pallas*ın ikiz tapınağı
önünde,

ya da İsmenos* çayı kıyısında yakılan kurban
külleriyle falcılık yapılan yerde.

Kent, ölümün öfkeli dalgalarından kaldıramıyor başını,

toprağın o güzelim bitkileri, çiçekleri ölgün, 25
otlakta sığırlar koyunlar sayrı,
gebe kadınlar bebelerini düşürüyor,
yavuz bir salgın çöktü üstümüze.

Ateş kusan bir tanrı, tüm kenti kasıp kavuruyor.
Kadmos'un yurdu helak olup giderken
karanlık Hades* çığlıklar göz yaşlarıyla göneniyor. 30
Ben ve bu çocuklar, seni tanrılara denk saydığımız için
kapına varmış değiliz. Sen, insanlar arasında biriciksin
yaşamın günlük sorunlarını çözmede,
insanüstü güçlerle baş etmede.

Kadmos kentine sen yetiştin. Bizi, o türküler çığırın
ejdere*35

Can vergileri ödemekten sen kurtardın.
Ve bunu bizi tanımadan, bir karşılık beklemeden yaptın.
Bir tanrının yardımıyla belki, yaygın inanç bu.
Bizi çekip esenliğe çıkardın.

Bugün de Oidipus, herkesin gözünde saygın Kral 40
yalvarıyoruz sana bütün dilekçiler, bu derde bir deva bul!
Ya bir tanrının esiniyle yaparsın bunu
ya da kendi insan gücünle.

Biliyorum, geçmişin zorlu sınavlarında
kendilerini kanıtlayan kişilerin vereceği akıl
çoğu zaman etkili olur.

Ölümlülerin en yücesi, kurtar yine yurdumuzu.
Ününü sürdür... Seni kurtarıcı olarak tanımış bu kent
'Bizi önce kurtardı sonra yüzüstü bıraktı' 50
duygusuna kapılmayalım. Ülkeyi yeniden yücelt ki
bir daha bu hallere düşmeyelim.

Uğurlu bir esinle* yüzümüzü güldürdün.
Yine göster kendini. Ülke mi yönetiyorsun
insanların egemeni ol, bir çölün değil.
Çünkü bir kent ya da bir geminin
ne anlamı olabilir, insanlar barınmıyorsa içinde?

OİDİPUS

Zavallı çocuklarım. Ne amaçla geldiğinizi bilmiyor değilim.
 Sizler tek tek acı çekiyor olsanız da 60
 hiç birinizin acısı benimki kadar olamaz.
 Çünkü siz kendi başınıza düşen acıyı çekiyorsunuz
 bir başkasınınkini değil. Oysa benim yüreğim
 ülkem, kendim ve sizin için sızlıyor.
 Diyeceğim beni rahat uykumdan uyandırmıyorsunuz
 Ben de gözyaşı döktüm, düşüncenin sayısız yollarını
 yürüdüm.

Tek çıkış şunu buldum, hemen de uyguladım:
 Kaynım Menoikeusoğlu* Kreon'u, Foibos*un
 Püthos* bilici ocağına gönderdim. Tanrıya danışsın, hele
 öğrenelim 70
 ne edip hangi önlemleri alıp ülkeyi esenliğe çıkarabilirim?
 Bugün dönmesi gerekiyordu. Niye gecikti?
 İçim rahat değil. Ama o gelince
 tanrının her dediğini yerine getireceğim.
 Yoksa bana dürüst biri diyelim.

RAHİP

İyi adam sözünün üstüne gelirmiş. Bana işaret ediyorlar,
 Kreon işte.

OİDİPUS

Yüce Apollon*, dilerim muştuyla geliyor olsun 80
 Talih yüzümüze gülsün, bizi esenliğe çıkarsın.
 Gözleri ıslı ıslı.

RAHİP

Evet, görünüşüne bakarsan güzel haberler getiriyor.
 Aksi olsaydı, başına pütürcüklü defne dalından çelenk
 takmazdı.

OİDİPUS

şimdi göreceğiz:-Sesimi işitir artık. Ey prens,
 kayınbiraderim
 Menoikeusoğlu! Tanrıdan bize ne haberler getirirsin?

KREON

İyi haberler. Uğradığımız felaket, çözüm bulunursa

güzellikle sona erecek.

OİDİPUS

Ocağın iletisi ne? Sözlerin ne ferahlattı beni
ne de ürküttü.

90

KREON

Bunların yanında konuşmamı istiyorsan konuşayım.
Yoksa içeri girelim.

OİDİPUS

Herkesin önünde konuş. Benim çektiğim acı
onlar uğruna, kendi özümnden çok.

KREON

Tanrıdan işittiğimi söyleyim: Foibos* Efendimiz,
bu ülkede yuvalanan bir musibeti* söküp atmamızı
buyuruyor.

Onu içimizde barındırmayalım, aksi halde bu bela onmaz
diyor.

OİDİPUS

Ne yapıp kenti arındıracağız?

KREON

Birini sürgüne göndererek, ya da kana karşı kan.
Çünkü kentin uğradığı felaketin nedeni bir cinayetmiş. 100

OİDİPUS

Tanrının hedef gösterdiği bu adam kimmiş?

KREON (Eliyle onu göstererek)

Senden önce Laios idi bu ülkenin kralı.

OİDİPUS

Biliyorum, işittim.. Ancak onu hiç görmedim.

KREON

Bir cinayete kurban gitti. Tanrı bizden onun katillerini
cezalandırmamızı istiyor bulup

OİDİPUS

Dünyanın hangi bucağındaymış onlar?
Geçmiş cinayetin izi nerede bulunabilir?

KREON

Tanrı bu kentte diyor... Aranana bulunur,

izi sürülmeyen kaçıp kurtulur.

110

OİDİPUS

Laios evinde mi, yoksa kent dışında, yazıda yabanda mı öldü?

KREON

Bilici ocağını ziyaret etmek üzere –öyle demişti–
kentten ayrıldı. Gidiş o gidiş, bir daha evine dönmedi.

OİDİPUS

Arkasından hiçbir haber çıkmadı mı?
Olaya tanık olan bir yoldaşı yok muydu?
Ne olup bittiği öğrenilsin?

KREON

Hepsi ölmüş. Korkup kaçan biri dışında.
O da yalnız bir şey söyleyebildi.

OİDİPUS

Neymiş o? Tek ipucu bile bir düğümün
çözülmesinde başlangıç olabilir.
Yeter ki bir umut uç versin içimizde.

120

KREON

Kendilerine haydutların saldırdığını söyledi.
Tek elin marifeti değil, çok kişi üstüne varmış.

OİDİPUS

İşin kaynağında parasal çıkar olmalı.
Yoksa, haydutlar nasıl cüret edebilir bu cinayete?

KREON

Bu olasılıklar da düşünüldü. Ancak, o sıralarda kent
öyle sorunlarla becelleşiyordu ki, cinayet unutuldu.
Laios'un kanı yerde kaldı. Hakkını arayacak kimse çıkmadı.

OİDİPUS

Kralın uğradığı bu felaketten sonra gerekli soruşturmayı
yapmak için önünüzde ne engel vardı?

KREON

Sfinks* muammalarla meydan okuyordu aklımıza.

130

OİDİPUS

Soruşturmaya yeniden başlıyorum.

Ben kendim* gün ışığına çıkaracağım.

Foibos da sen de kurbanın davasına eğilmekle hayırlı bir iş yapıyorsunuz, ben de yanınızdayım, doğrusu da bu değil mi? Bu kent ve tanrı dökülen kanın kefareтини istiyor.

Bir uzak dostun hatırı için değil, kendim için de temizleyeceğim bu cenabeti.

Çünkü katil kim ise o... benden de aynı şiddetle öç almak isteyebilir. Kralın hakkını ararken kendime de hizmet etmiş olacağım.

140

Haydi çocuklarım, sunaklar çevresinden kalkın yakarı dallarını umutla havaya kaldırın.

Birileri gitsin haber versin, meydanlarda bekleyen tüm Kadmos halkı bilsin: Ben bu işi kendi elime alıyorum tanrının yardımıyla başaracağım, ya da sonuç benim felaketim olacak.

RAHİP

Çocuklarım, gidelim. Bizim ondan istediğimizi Kral bize kendi vaad ediyor.

Ve bu kehaneti bize gönderen Foibos, gelsin kurtarıcımız da olsun. Bu salgına son versin.

150

(Geldiklerinden daha canlı, umutlu çıkarlar)

KORO (Giriş türküsü)

Ey Zeus'un kulağa hoş gelen seslenişi
Altın dolu Pütho*dan şanlı Thebai'a
gönderdiğin haber ne?

Kaygıyla çarpıyor yüreğim
ey Deloslu Esenlik Tanrısı*
çığlıklar, bu dualar
sana yükseliyor kutsal bir ürküyle
benim için tasarladığın ne,
bunca yıl gizli tutulup
şimdi açıklanmak istenen ne?

Söyle bana sen ölümsüz ses
altın umudun çocuğu.

Önce sana yakarıyorum Zeus'un kızı Athena* 1. karşı salını
sonra kentin değirmi agorasında
şanlı tahtına kurulmuş kız kardeşin Artemis*e
toprağı gözeten tanrıça o, ve usta okçu Foibos*a
ölüme karşı üçlü koruyucum, ışıyın artık
göreyim sizleri dünya gözüyle.
Eskiden ülkenin üstüne çöken musibetleri
nasıl defettiyseniz, gelin şimdi de gelin.

Yazık, çektiğim acılar sonsuz, 2. salını
salgın ülkeyi kasıp kavuruyor, çare bulamıyor aklımız.
Güzelim toprağın bağrında tohumlar çürüyor.
Kadınlar doğum sancılarını bastırmak için
atmıyor bu çılgınlıkları. Can üstüne can
uçup gidiyor göçmen kuşlar gibi.
Salgın, yangından hızlı
Batı Tanrısının* kıyılarına
sürüyor kurbanlarını.

Sayırsız ölümlerle kent helak oluyor, 2. karşı salını
cenazeler ortalıkta, yaslarını tutan yok, 180
daha da yayılıyor sayrılık...
Genç kadınlar, kır saçlı analar orada burada
sunak merdivenlerinde
yalvarıp duruyorlar. Acı iniltilerle iç içe
dualar yükseliyor Sağaltıcı Tanrı*ya
Zeus'un altın kızı*, bağışla bize
esenliğin aydınlık yüzünü.

Ares* bugün tunç kılıcı kalkanıyla değil
gizli bir ateşle helak ediyor ülkeyi
iniltilerimiz bir tür savaş çılgınlıkları işte.

3. salını
190

Yüzgeri dönüp gitsin o ülkemizden
 Amfütritas*ın uçurumlarına
 ya da Trakya'nın o limansız
 denizlerinin ta diplerine.
 Gece eksik bırakmışsa bu işi
 gündüz tamam etsin.

Ey sen ateş yüklü çakınların ıssı
 Zeus babamız kahret onu yıldırımlarınla.

3. salını

Işıklar saçan tanrı, kirişi altın örgülü eğri yayından
 boşanan oklarıyla bizim için savaş.
 Ve Likya* tepelerinden baktığın her yerde
 ateşler fişkirtan Artemis, sen de.

Ve yine sesleniyorum saçları altın örgülü
 yüzü şarap kırmızı Bakkhos'a*
 adını bu ülkeden almıştır o.
 Ohoy çılgınlı maynadların* yoldaşı,
 yanarcasının ürkünç yalazlarıyla
 o da bizden yana çıksın,
 tanrılar arasında hiç saygınlığı olmayan
 o tanrıya karşı*...

OİDİPUS

Dua ediyorsun. Benim sözlerimi yürekten dinler
 gerekeni yaparsan duan kabul edilir, bela def edilir.

Halkın önünde konuşacağım, ben bu ülkede
 o söylentinin de, olup bitenlerin de yabancı.
 Bu cinayeti soruşturuyorsam
 tek başıma, elimde hiç kanıt olmadan,
 sağlıklı iz süremem değil mi?
 Ben bu olaydan sonra yurttaşınız oldum.
 Ey Kadmoslular şimdi hepinize sesleniyorum,
 içinizde Labdakos oğlu Laios'u

kimin öldürdüğünü bilen varsa gelsin bana söylesin.

(*Uzunca bir sessizlik*)

Korkmasın, ben kefil oluyorum.

Ya da katil suçunu itiraf etsin. Ülkeyi terk edip gidecek,
bunun ötesinde bir ceza uygulanmayacak.

(*Yine sessizlik*)

Katil başka bir ülkeden gelmiş de olabilir, aranızda bilen

varsa 230

sessiz kalmasın. Ona teşekkür bile edeceğim.

Ama korkudan ya da bir yakınınızı korumak için
susarsanız, işitin o zaman ne olacağını:

Benim yönettiğim bu ülkede kimse
bu adama evini açmayacak, onunla konuşmayacak!

Dualarında, adaklarında, törenlerinde
adını anmayacak, herkes ona kapısını kapayacak.

240

Bizi kahreden musibetin kaynağı o,
kim olursa olsun

Püthialı* tanrının bana, az zaman önce
açıkladığı gibi. Ben ancak bu şekilde tanrıya
ve öldürülen adama hizmet edebilirim.

Andım olsun, katil kim olursa olsun
gizli kalan bu cinayeti ister yalnız başına
ister onun kadar kötü suç ortaklarıyla birlikte işlemiş

olsun, 250

bu kişi benim evimde yaşıyor bile olsa
okuduğum belaların hepsi benim başıma gelsin.

Bu görevi size veriyorum, benim hatırım ve tanrı bağışı için
kuraklık, kıtlıkla kavrulan ülkemizin esenliği için.

Tanrının buyruğu olmasa da
bu günahı temizlemeden bırakmak size yakışmazdı.

O soylu varlık, sizin kralınız öldürülmüş
bu cinayeti işleyeni bulup ortaya çıkarmak size düşerdi.

Onun bir günler sahip olduğu yetkileri
şimdi ben taşıdığım için,

onun yatağına ve ona çocuk doğuran eşine

260

şimdi ben sahip olduğum için...
 Kralın çocuk sahibi olma umudu
 düş kırıklığıyla sonuçlanmasaydı
 aynı anneden doğmuş olan çocuklar
 onunla benim aramda bir bağ oluşturacaktı.
 O bu talihsizliğe uğradı, ben onun davasını
 kendi öz babamın davası bileceğim,
 onun kanını döken eli ortaya çıkarıncaya değin
 denenmedik hiçbir yol bırakmayacağım
 Labdakos oğlunun onuru ve Polüdoros* ve ulu Kadmos 270
 ve Agenor*'un onuruna andım olsun,
 buyruklarına uymayanlara lanet olsun.
 Dilerim tanrıdan, hasatları kesat,
 rahmin meyvelerinden yoksun olsunlar.
 şu içinde olduğumuz biçimde helak olsunlar
 beteri gelsin başlarına.

Ama Kadmos'un evlatları, yurtsever halkım
 size gelince, Adalet* sizden yana olsun
 tüm tanrılar yardımcınız olsun.

KORO

Ben de yemin ederim kralım, doğruyu konuşacağım:
 Katil ben değilim, ne de kim olduğunu gösterebilirim
 Soruma gelince, bize bu haberi gönderen Foibos* içindi o,
 bu cinayeti kimin işlediğini söylesin diye.

OİDİPUS

Hakça konuştun. Ama yeryüzünde kimse
 tanrıların istemediklerini onlara yaptıramaz.

280

KORO

Bundan öte bana en iyi görünen çözümü söyleyebilirim.

OİDİPUS

Üçüncü bir yol varsa, göstermekten çekinme

KORO

Efendimiz Teiresias* Foibos*a pek benzeyen

usta bir önbilici. Konuyu deşmek isteyen kişi
ondan çok şey öğrenebilir.

OİDİPUS

Bunu da düşünmemiş değilim. Kreon da hatırlattı.
O da gelsin diye iki kez adam gönderdim, çok da oldu.
Merak ediyorum, niye hâlâ görünmedi.

KORO

Öte yandan, söylentiler belirsiz, pek eskiye gidiyor. 290

OİDİPUS

Ne gibi söylentiler? Ben her sözü değerlendiririm.

KORO

Onu öldüren birtakım yolcularmış.

OİDİPUS

Ben de işittim ama, cinayeti kimin işlediğini gören yok.

KORO

Korku diye bir şey var, senin ilenmeni işittikten sonra
o yerinde duramaz.

OİDİPUS

Eylemin kendisinden korkmayan sözünden hiç korkmaz.

KORO

Onu bulup ortaya çıkaracak biri var... nihayet
tanrı görünüşlü bilici Teresias'ı getiriyorlar.

İnsanlar arasında yalnız onun bağrında barınır gerçek.
(Bir çocuğun yediminde Teiresias girer)

OİDİPUS

Ey, her şeyi bilen Teiresias, 300
gökyüzü ve yeryüzü gerçeklerini
gözlerin görmüyorsa da içgörünle biliyorsun
ülkeyi kasıp kavuran salgının kaynağını.

Sende buluyoruz kurtarıcımızı.

Ey ermiş kişi, sana yolladığım ulaklar da söylemiştir
Foibos sorumuza yanıt verdi.

Bu beladan kurtulmanın tek yolu

Laios'un katilinin kim olduğunu öğrenip

onu yok etmek ya da ülkeden sürmek dedi.

Kuşların ötüşlerinden* anlam çıkarmakla mı oluyor bu iş, 310
ya da başka bilicilik yöntemleriyle mi

o günahlı kişiyi bulmak için hiçbir çabayı esirgeme
kendini ve devleti kurtar, beni kurtar.

Ölülerin yaydığı o bulaşıcı sayrılık
miasma*dan yaşamı arındır.

Biz senin eline bakıyoruz. İnsanın en soylu eylemi
gücü yettiğinde başkalarına yardım etmektir.

TEİRESİAS

Yazık, pek yazık, ne kötü şey
sana hayrı dokunmayacak bilgiye sahip olmak!
Ben bunu çok iyi biliyordum ya,
basiretim bağlandı, unutuverdim
yoksa buraya adımımı atmazdım.

OİDİPUS

Ne oldu, neden böyle kederlendin?

TEİRESİAS

Evime gideyim. Bu ikimiz için de iyi olur.
Sen kendi yükünü taşı ben kendiminkini.
sonuna değin... izin verirsen—

320

OİDİPUS

Sözlerin garip! Seni yetiştiren bu devlete karşı da pek
saygılı değil,
senden beklenen yanıtı esirgediğin için.

TEİRESİAS

O uğursuz sözler ağzından zamansız çıktı,
bu yüzden konuşmayacağım. Senin derdine
ortak olmak istemiyorum.

OİDİPUS

Tanrılar aşkına, bildiğini esirgeme, bizden yüz çevirme
dizlerimizin üstünde sana yalvarıyoruz.

TEİRESİAS

Hepiniz bilisiz bilinçsizsiniz. Bildiğim bana kalsın,
başına gelecekleri söylemek istemiyorum.

OİDİPUS

Bu ne biçim söz? Gerçeği biliyor, gizliyorsun. 330

Bu ihanet değil mi, ülkenin mahvını mı istiyorsun?

TEİRESİAS

Ne kendime ne sana acı çektirmek istemiyorum.

Boşuna sorma, benden bir şey öğrenemezsin.

OİDİPUS

Ne? Ey kötülerin kötüsü. Sen taşı çatlatırsın.

Konuşmayacaksın ha. Hiçbir şey umurunda değil mi,
hep böyle vurdum duymaz mısın?

TEİRESİAS

Beni kınıyorsun, ancak sen ne tür nasıl bir çıkmaz içindesin
onu göremiyorsun.

OİDİPUS

Gel de öfkelenme, senin bu ülkeyi horlayan
sözlerini işit de! 340

TEİRESİAS

Gelecek kendinden gelecek, ben onu şimdi sessizliğe
sarıp sarmalasam da.

OİDİPUS

Geleceği görüyorsun, sana düşen bunu bana söylemek..

TEİRESİAS

Daha konuşmayacağım. Kükre sen tüm öfkenle.

OİDİPUS

Aynen öyle olacak. Beni deli ediyorsun.

Sözümü esirgemeyeceğim.

Bu cinayette senin de parmağın var.

Kendi ellerinle öldürmemiş olsan da suça ortaklık ettin.

Gözlerin görüyor olsaydı, cinayetin
yalnız senin marifetin olduğunu söyledim.

TEİRESİAS

Öyle mi? Ağzından çıkan anda bağlı kal. 350

Bugünden sonra ne bu yurttaşlarla konuş,
ne de benimle.

Ülkeyi bu cenabetliğe bulaştıran sensin.

OİDİPUS

Alçakça bir suçlama. Kime güveniyorsun?

TEİRESİAS

Ben gücümü 'gerçek'ten alıyorum.

OİDİPUS

Gerçek senin alanın değil. Bunu kimden öğrendin?

TEİRESİAS

Senden. İstemediğim halde beni konuşmaya zorladın.

OİDİPUS

şu sözlere bak! Konuş, daha iyi bilelim.

TEİRESİAS

Dediklerimi anlamadın mı? Hâlâ kışkırtıyorsun beni. 360

OİDİPUS

Tam olarak anlamış değilim. Bir daha söyle.

TEİRESİAS

Katilini aradığın adamın katili sensin!

OİDİPUS

Yine aynı masal, sözlerine pişman edeceğim.

TEİRESİAS

Daha söyleyim, daha celallen!

OİDİPUS

Ne söylesen nafi.

TEİRESİAS

En yakınınla utanılacak bir ilişki içindesin.

İçinde yüzdüğün çirkinliği görmüyorsun.

OİDİPUS

Sen böyle uluorta konuşabileceğini mi sanıyorsun?

Sözlerin cezasız mı kalacak?

TEİRESİAS

Gerçek, onu bileni güçlü kılar. 370

OİDİPUS

Gerçeğin gücü herkes için geçerli, senden gayrı.

Senin kulağın, usun, gözün özürlü.

TEİRESİAS

Sana ancak acıyabilirim. Pek yakında şu yurttaşlar
aynı suçlamayla karşına çıkacak.

OİDİPUS

Sen sonsuz bir gecenin tutsağsın. Beni, ya da güneşi
görmekte olan
bir başka kişiyi incitemezsin.

TEİRESİAS

Yok, senin sonun benim elimden olmayacak.
Senin hakkından Apollon gelir, bu onun işi.

OİDİPUS

Bunlar Kreon'un düzeni mi, yoksa senin mi?

TEİRESİAS

Hah, Kreon'dan kuşkulanmaya hiç gerek yok
Sen kendi kendinin belalısısın.

OİDİPUS

Ey zenginlik ey krallık, zor zenaat!
Hayat denen şu hengâmede
hüner hünerden üstün kavgalar içre.

380

Ne çok kıskançlık beslenir sana ey iktidar,
gücünden ötürü.

Bu kentin bana emanet ettiği
beklemedik bir armağandı krallık.

şimdi güvenilir dostum Kreon sokuluyor uğrun uğrun
beni tahtımdan alaşağı etmek için.

Kendine senin gibi bir düzenbazı yardak edinmiş.
Mesleğinde kör, sırf kendi çıkarlarını görür.

Söyle, sen bilicilik hünerini nerede kazandın?

390

Bu yeteneği nerede kanıtladın?

O Sfinks ejderi kara türkülerini çığırırken*
sen neredeydin? Bu halkı kurtarmak için niye ağzını
açmadın?

Enigma o muamma* her yiğidin çözeceği bir bilmece
değildi.

Gerçek bir bilicinin deneyimi gerekliydi.

Ama senin kişiliğinde böyle biri yoktu. Ben geldim,
o güne değin olup bitenlerden haberi olmayan Oidipus.
Susturdum onu. Bilmecenin yanıtını kuşlardan
öğrenmedim*

kendi usumla buldum.

şimdi ben oluyorum senin alaşağı etmek istediğin.

Kreon'un tahtına yakın olmak için.

400

Biliyorum, bu işler senin başının altından çıkıyor.

Ülkeyi arındırmak bahanesiyle bu iftiraları uyduran sensin.

Yaşına şükret, yoksa bunun bedelini pek ağır öderdin.

KORO

Bize sorarsan bu adamın ve de senin

söylediklerin, öfkeyle sarf edilmiş sözler Oidipus

Bize söz dalaşı lazım değil, Tanrının buyruklarını

nasıl yerine getireceğiz? Bu yönlendirme gerekli.

TEİRESİAS

Sen kralsın gerçi, ancak yanıt hakkımız ikimiz için de eşit
olmalı

Ben senin değil Loksias*'ın hizmetindeyim.

410

Demek Kreon'un buyruğunda hiç değilim.

Körlüğümü yüzüme vurdun, senin gözlerin var gerçi,
ama ne acınası durumda olduğunu göremiyorsun,
nerede olduğunu, kiminle yaşadığını.

Hangi soydan geldiğini kendine bir sorsan?

şimdi gölgeler ülkesinde* olan en yakınının katili oldun.

Ana baba ilencinin çifte kırbağı seni bu ülkeden kışalayacak.

şimdi gören gözlerini karanlık bürüyecek, gündüzün gece
olacak.

Sığınmak için aramadığın liman kalmayacak,

420

Kithairon* inlemelerine yankılanacak,

bu evde kiminle gerdeğe girdiğini öğrenince...

Öylesine güzel bir yolculuktan sonra bu saray

seni özbenliğine buluşturacak, ve çocuklarının

gerçek kimliğiyle de.

Sen dilediğin gibi Kreon'a ve bana lanetlerini yağdır.

İnsanlar arasında kimse seninkinden ağır
bir yazğıya çarpılmamıştır.

OİDİPUS

Bu sataşmalara kim katlanır? Defol git!
Yok ol kapımdan.

430

TEİRESİAS

Sen çağırдың için geldim, yoksa gelmezdim

OİDİPUS

Yalan konuşacağını bilseydim elbet çağırmazdım.

TEİRESİAS

Senin indinde deliyim, ama seni dünyaya getirenler
beni bilge bir kişi diye tanıyor.

OİDİPUS

Kimlermiş onlar?

(*Teiresias döner, gidecek olur*)

Dur, gitme. Kimmiş benim anam babam?

TEİRESİAS

Bugün doğumunun gizi aydınlanacak, senin karanlığın
olacak

OİDİPUS

Sen hep böyle karanlık sözler, bilmecelerle mi konuşursun?

TEİRESİAS

Sen bilmeceleri çözmede usta değil misin?

440

OİDİPUS

Başardığım büyük işleri yeriyorsun.

TERESİAS

Bu başarıların işte, talihini ters yüz edecek.

OİDİPUS

Ben bu kenti kurtardım ya ona bakarım.

TERESİAS

Bana gitmek düşüyor. Çocuk, düş önüme.

OİDİPUS

Gidin ya. Sen bir belasın başımda,
yok ol gözümden, beni daha fazla üzmeden.

TEİRESİAS

Söylerim söylemem gerekeni, öyle giderim.
 Asık suratından korkmuyorum, bana gücün yetmez.
 Laios cinayeti soruşturmasında 450
 tehditler ilençler savurarak aradığın adam aramızda.
 Görünüşte bir yabancı gibi kentte,
 ama onun Thebai yerlisi olduğu ortaya çıkacak
 ve o bu talihinden hiç memnun olmayacak.
 Zengin şimdi; kör dilenci olacak,
 değneğiyle yeri yoklaya yoklaya gurbete gidecek.
 Kendi çocuklarının kardeşi, aynı kadının hem oğlu hem
 kocası

babasının döşeğinin ortağı, babasının katili!
 Gir içeri, bunun üstüne kafa yor! 460
 Yanılıyorsam o zaman söyle söyleyeceğini,
 benim biliciliğe aklımın hiç ermediğini.
 (*Teiresias çıkar. Oidipus saraya girer.*
Müzik eşliğinde Koro girer)

KORO

Kim o, kim, Delfoi* kayalığından 1. salını
 tanrının suçladığı? Kıp kızıl elleriyle
 -insanın dili varmıyor söylemeye-
 o cinayeti işleyen kim?
 Küheylandan tez ayaklı olmalı
 kaçıp kurtulabilmek için.
 Zeus'un oğlu ateşleri, yıldırımlarıyla 470
 üstüne çullanmak üzre.
 Onun yanı sıra geliyor öç alma melekleri
 yanılmaz Keer*ler de ...
 Karlı Parnassos*tan ışıyan* son emir 1. karşı salını
 yitik adam bucak bucak aransın diyor.
 O vahşi ormanlar, mağaralar, kayalıklarda
 koşturan bir boğa gibi, perişan, yapayalnız,
 dünyanın göbeğinde* onun için biçilen 480
 yazgıdan kaçmaya çabalıyor.

Ama o kehanetin dinmek bilmeyen sesi
yanında yöresinde yankılanıyor hep.

Ürkünç, ah pek ürkünç sözlerle
bilge bilici beni sarstı.

2. salını

Ne doğru diyorum, ne de yadsıyorum.

Nasıl söylemeli bilemiyorum.

Kötü olasılıklarla pırpır yüreğim

Ne şu günü ne de geleceği

açık seçik göremiyorum.

Labdakos soyevi, ya da Polibos oğlunun
birbirlerine karşı kin nefret içinde olduklarını

ne dün ne de bugün işittim

ki bu Oidipus'un toplum içindeki

saygınlığına saldırmak için bir bahane olsun,

faili meçhul bu cinayeti onun üstüne yıkıp

Labdakos soyunun öcü alınmak istensin?

Zeus ve Apollon'un işlek düşüncesi

2. karşı salını

yeryüzündeki olup biteni bilir.

Öte yandan ölümlü önbilici

500

benden fazla bilgi sahibi.

Gerçeğin bir ölçütü yok,

kişi kişiden üstün bilgide.

Olay aydınlanıncaya değin,

Oidipus'u suçlayanlara ben hiç katılmayacağım.

Geçmiş günde bütün gözler önünde

kanatlı kız* ona meydan okudu

Oidipus üstün zekâsını gösterdi

yaman sınavdan geçti.

En hayırlı biçimde devlete hizmet etti.

510

benim yüreğimin yargısı: suçlu değil o.

KREON

Yurttaşlarım, öğrendim ki Kral Oidipus

bana ağır suçlamalarda bulunmuş.

Buna katlanamam. Şu içinde bulunduğumuz bunalımlı
günlerde

ben ona sözle ya da eylemle bir zarar vermişsem
yarına sağ ıkmayım.

Bu iftira beni sadece bir yönden değil
değişik bakımlardan incitiyor.

Sizler dostlarım ve bütün kent
bir hain diye mi bilecek beni? 520

KORO

Talihsiz sözler sanırım bir öfke anında sarf edildi.
İnceden düşünölerek değil.

KREON

Önbilicinin benim telkinimle yalana saptığını
söyledi mi, söylemedi mi?

KORO

O sözler söylendi, ama ne anlamda bilmiyorum.

KREON

Bana karşı bu suçlamayı akli başındayken,
gözlerinin içine baka baka yaptı değil mi?

KORO

Efendimin neyi nasıl yaptığını bilmek bana düşmez. 530
Saraydan geliyor kendisi.

OİDİPUS

Sen hâlâ, evimin önündesin ha, bu ne cüret?
Sen ki bu evin efendisinin canına kasteder,
krallığından etmek istersin?

Tanrılar aşkına söyle, sen beni
korkağın biri mi sandın, ahmak mı belledin?
Bana bu düzeni kurdun?

Bunu göreceğ gözlerim
boşa çıkaracak aklım yoktu ha?
Asıl senin bu girişimin pek aptalca değil mi?
Arkanda seni destekleyen hempaların
herkesi satın alabilecek para gücün olmadan
krallığıma göz koyman?

KREON

Dinle beni. Hırçın sözlerine dingin bir yanıt vereceğim.
Sen kendin karar ver.

OİDİPUS

Nutuk çekmede üstüne yok, ama senin vereceğin dersleri
dinleyecek bende akıl kalmadı,
senin düşmanım olduğunu öğrendim öğreneli.

KREON

Diyeceğime kulak ver.

OİDİPUS

Sahtekârın teki olmadığını söyleme de.

KREON

Körü körüne inatçılığının sana tanrısal bir bağış
olduğuna inanıyorsan aklına şaşarım.

550

OİDİPUS

şu yakınına zarar verip ceza görmeden
sıyrılabileceğini sanıyorsan, delisin derim.

KREON

Suçlaman doğru ise haklısın derim.
Söyle, ben sana nasıl kötülük etmişim?

OİDİPUS

Sayın önbiliciyi çağırmanı sen istedin mi istemedin mi?

KREON

Ben istedim, bugün de aynı şeyi yapardım.

OİDİPUS

Ne kadar zaman oldu Laios... şey olalı?*

KREON

Laios ne olalı? Tamamla cümleli.

OİDİPUS

Gözden yiteli... cinayete kurban giderek?

560

KREON

Birden çıkaramayacağım, çok zaman geçti.

OİDİPUS

Bu önbilici aynı işi yapmıyor muydu o günlerde?

KREON

Evet, bugünkü aynı saygın kişiliğiyle.

OİDİPUS

O günler benden hiç söz etti mi?

KREON

Yok, hiç adın geçmedi. Yani ben işitmedim.

OİDİPUS

Cinayetle ilgili bir soruşturma yapmadınız mı?

KREON

Gerekli soruşturma yapıldı, ama bir şey öğrenilemedi

OİDİPUS

Nasıl oluyor da bu bilge kişi gerçeği o zaman anlatmadı?

KREON

Bilmiyorum. Fikrim olmayan bir konuda susmayı yeğlerim.

OİDİPUS

şu kadarını biliyorsun en azından, söylesen iyi olur. 570

KREON

Neymiş bildiğim? Doğruysa evet öyleydi derim.

OİDİPUS

Seninle konuşmamış olsaydı, benim Laios'u öldürdüğümü söyleyemezdi.

KREON

Öyle söylemişse ne olup bittiğini en iyi sen biliyorsun demektir.

Senin benden öğrenmek istediğin kadar benim de senden öğrenmek istediğim var.

OİDİPUS

Ne istiyorsan sor. Beni cinayetle suçlama da.

KREON

Benim kız kardeşimle evlenmedin mi?

OİDİPUS

Elbet evlendim, bu sorunun yanıtı hayır olamazdı ki.

KREON

Ülkeyi onunla yönetiyorsun, ortak yetkiyle?

OİDİPUS

Onun her dileğini yerine getiriyorum.

580

KREON

Ben üçüncü kişi olmuyor muyum, sizden sonra?

OİDİPUS

Sen aile içinden çıkan bir hainsin.

KREON

Değilim. Yüreğinle danış, benim yaptığım gibi.

Önce bir tart, ölç şu seçeneği: Konu iktidar ise,

türlü kaygılar içinde hüküm sürmek mi

yoksa sorumluluğun olmadan

aynı ayrıcalıklara sahip olmak mı daha iyi?

Ben kral olmak hevesine hiç kapılmadım

ama yine de kral gibi yaşıyorum.

Aklı başında biri bunun aksini istemez.

Senden her dilediğimi elde edebiliyorum,

kaygısız başım. Kendim hükümdar olsaydım

590

özençlerimi dizginlemek zorunda kalacaktım.

Beni herkes sayıyor, iyiliğimi istiyor

seninle bir davası olan kişiler bana danışıyor,

onların umudu benden geçiyor.

Ben şimdi bu nimetleri niye tepeyim,

ağır devlet sorumlularını yükleneyim?

Akıllı insan kafasını kötüye çalıştırmaz.

600

Ben böyle bir politikanın adamı değilim,

başka biri bunu eyleme dökse asla onunla işbirliği yapmam.

Bunu kanıtlamak için, ilkin Pütho*ya git, sor

benim kente ulaştırdığım ileti,

sözcüğü sözcüğüne öyle miydi değil miydi?

Bu önbiliciyle birlik olup sana karşı bir düzen kurdumsa

öldür beni! Hem çifte buyrukla:

Senin ağzından çıkacak ölüm yargısına

ben de katılacağım aynı güçle. Ama elinde bir kanıt

olmadan

köşeye sıkıştırıp beni suçlama!

Öyle gelişigüzel kötü adamı iyi,
iyi adamı kötü saymak doğru değil.

610

Gerçek bir dostu harcayıp atma,
bağrından öz canını koparma!
Gerçekleri saati erişince öğreneceksin.
Dürüst adam zaman içinde belli olur,
ama sen bir düzenbazı bir günde tanıyabilirsin

KORO

Güzel konuştu, Kralım, yanlış bir iş etmeyesin diye seni
uyardı

Kestirme akıl verenlere güven olmaz.

OİDİPUS

Bir fesatçı hızla üstüme geliyorsa
ben de onun oyununu bozmalıyım çabuktan.

Öyle beklersem, o yapacağını yapar, ben kalakalıırım. 620

KREON

Düşündüğün ne? Beni ülkeden mi süreceksin?

OİDİPUS

Sürgüne gitmeni değil, ölmeni istiyorum
Kıskançlığın ne kötü şey olduğunu millete göstermek için.

KREON

Hiç esneklik göstermiyor, bana inanmamakta direniyorsun?

OİDİPUS

Sen beni yeterince inandırdın, senin ne denli
inanılmaması gereken bir kişi olduğuna.

KREON

Aklın başında değil.

OİDİPUS

Bana sorarsan pekâlâ başımda.

KREON

Hiçbir şeyi anlamak istemiyorsun.

OİDİPUS

Bu ülkede koşulsuz benim buyruğum yürür.

KREON

Kötü yönetirsen olmaz.

OİDİPUS

Ey Thabai kenti...

KREON

Devlet beni de içine alıyor, yalnız seni değil 630

KORO

Devletliler lütfen durun hele, tam zamanında işte evinden çıkmış, İokaste geliyor.

(İokaste girer. Görkemli, öfkeli, buyurgan)

İOKASTE

Yanlış anlamalar yüzünden bu dil dalaşı!

Ülke böyle yılgınlık içindeyken

utanmıyor musunuz kişisel çekişmelerden?

Sen gel içeri. Kreon sen de evine git,

önemsiz işleri sorun haline getirmeyin.

KREON

Kardeşim, kocan Oidipus benim için korkunç şeyler

tasarladığını söylüyor: İki cezadan biri 640

beni atalarımın yurdundan kovacak ya da öldürecekmiş.

OİDİPUS

Onu suçüstü yakaladım Hanımefendi, canıma kastediyordu

KREON

Bana yönelttiğin bu suçlama doğruysa tanrılar beni

kahretsin.

İyilik yüzü görmeyim. İOKASTE

Tanrılar aşkına, ona inan Oidipus! Önce tanrılar adına

yemin ettiği için. Sonra da benim ve önünde bekleyen

bu halkın hatırı için.

KORO (Kommos*)

Onu dinle Kralım, iyi niyetile yaklaş, yalvarırım sana.

1. salını

OİDİPUS

Ne yapmamı istiyorsunuz?

KORO

Bugüne değin yanılmadı, şimdi de büyük and verdi.

OİDİPUS

Ne istediğini biliyor musun?

KORO

Biliyorum.

OİDİPUS

Açıkla!

KORO

Ortada kanıt yokken bir dostu töhmet altında bırakma,
onurunu incitme. O and içerek kendini bağladı.

OİDİPUS

O zaman bil: bunu benden istemekle sen benim ölümümü
ya da bu ülkeden sürülmemi umuyorsun demektir.

KORO

2. salını

Haşa! Tüm tanrıların başını çeken

660

Güneş* üstüne yemin ederim:

Tanrısız, dostsuz kalayım,

kötünün beteri olsun sonum

böyle bir şey geçtiyse düşüncemden.

Kederli ruhum yeterince,

ülkenin eriyip bittiğini gördükçe,

eskil acılar depreşiyor şimdi de

sizin şu kavganızla.

OİDİPUS

Bırakın gitsin. Ölümse ölüm,

ya da ülkemden onursuzca kovulma.

670

Beni sadece sizin sözleriniz etkiledi,

onunkiler değil. Dünyanın hangi bucağında olursa olsun
benim ancak nefretimi çekebilir.

KREON

Hatadan dönmede ayak sürür, öfkede çılgın ölçüsüz.

Böylesi bir ruh onu taşıyana da azap verir.

OİDİPUS

Beni rahat bırakmayacak mısınız?

KREON

Gidiyorum. Sen beni hiç tanıyamadın.
Ama şu yurttaşların gözünde ben hiç değişmedim. (Çıkar)

KORO

Ecem, onu içeri almakta gecikiyorsun? 2. karşı salını

İOKASTE

Hele ne olup bittiğini öğreneyim. 680

KORO

Kör kuşku bir yandan
o söylentiden kaynaklanan
öte yandan haksızca onur yaralamalar.

İOKASTE

İkisi de ileri gitti, değil mi?

KORO

Evet.

İOKASTE

Sorun neymiş?

KORO

Yeter, diyorum yeter!
Ülke felaket içindeyken
sen ben kavgası dinmeli.

OİDİPUS

Görüyorsun işin nereye vardığını.
Sen iyi niyetle araya girdin ama
şevkimi kırdın.

KORO

2. karşı salını

Kralım, bunu ilk kez söylemiyorum,
ben deli olmalıyım seni gözden çıkarıp
yaban ellere gitmeni istiyorsam. 690

Sen ki sevgili yurdum acıyla kıvranırken
doğru yönü gösterdin. Bugün de uğurlu bir kılavuz gibi
bizi yeniden düze çıkaracaksın.

(Kommos sona erer)

İOKASTE

Tanrılar aşkına, bana da söyle, Kralım
bu öfkeye niye kapıldın?

OİDİPUS

Söyleyeceğim çünkü herkesten çok
sana saygım var, Ecem.

700

Kreon'dur bu huzursuzluğun nedeni,
onun bana karşı kurduğu düzenler.

İOKASTE

Bu tartışma nasıl başladı?

OİDİPUS

Beni Laios cinayetiyle suçluyor.

İOKASTE

Bildiği bir şey mi var, yoksa başkasından mı işitmiş?

OİDİPUS

Bir hilekârı sözcü tutmuş kendine.

Kendi ağzı sımsıkı.

İOKASTE

Kafandan at öyle kuruntuları. Dinle beni ve rahatla:

Hiçbir ölümlü önbilicilik yetisine erişemez.

Sana bunun somut kanıtını vereyim.

710

Bir günler Laios'un kulağına bir kehanet erişti,

onu Foibos'un gönderdiğini söyleyemeyeceğim,

ama onun rahipleri olabilir. Sözde, Laios

öz oğlunun elinden bulacaktı ölümü.

Gerçi Laios söylentinin belirttiği gibi öldürüldü

kimliği bilinmeyen haydutlar tarafından,

üç anayol kavşağında.

(İokaste'nin sözleri Oidipus'ta ters etki yaratır)

Laios, üç günlük bebeğimizi topuklarından şişleyip

yolu izi bilinmeyen dağ başına attırdı.

Böylece Apollon, babanın öz çocuğunun elinden ölmesini

önledi 720

- bu ne korkulası şeydi! -

Kısaca, bilici erbabının geleceği görme savları boşa çıktı.

Onlara aldırma. Geleceğin güzel işlerini
Tanrı usulca çıkarır gün ışığına.

OİDİPUS

Hanım, seni dinledim ya, ruhumu bir tedirginlik sardı.

İOKASTE

Nasıl bir tedirginlik?

OİDİPUS

şimdi de senden işitiyorum. Laios üçyol kavşağında
öldürülmüş? 730

İOKASTE

Söylenti buydu, kimse de aksini söylemedi.

OİDİPUS

Olayın geçtiği yer neresiymiş?

İOKASTE

Fokis*, Delfoi ve Daulia* dan gelen yolların kavşağı

OİDİPUS

Ne zaman oldu bu iş?

İOKASTE

Sen gelip bu kente kral olmadan az önce, ölüm haberi
erişti kente.

OİDİPUS

Zeus, benim için tasarladığın ne?

İOKASTE

Oidipus, neyin var?

OİDİPUS

Bir şey sorma bana, ama söyle Laios'un görünüşü nasıldı 740
boyu posu, yaşı kaç vardı?

İOKASTE

Uzun boyluydu, saçları henüz kırlanmamıştı,
sana benzemiyor değildi.

OİDİPUS

Talihsiz başım! Bir ilenç altındayım
nedenini bilmiyorum.

İOKASTE

Kralım, sana bakınca titriyorum.

OİDİPUS

Bilicinin gördüğü günahlar içindeyim.

Bir şey daha söyle!

İOKASTE

Her sorunu yanıtlayacağım, korkuyor olsam da.

OİDİPUS

Küçük bir güçle mi yola çıktı, yoksa silahlı
korumalar var mıydı çevresinde?

750

İOKASTE

Beş kişiydiler hepsi. Laios'u taşıyan tek araba

OİDİPUS

Eyvah! şimdi her şey aydınlanıyor.

Bu haberleri size kim getirdi, Hanımım?

İOKASTE

Eve sağ dönen tek görevli.

OİDİPUS

Bu adam hâlâ sarayda mı?

İOKASTE

Olay yerinden gelip senin Laios'un yerine krallık ettiğini
görünce

ellerime sarılıp bana yalvardı, kendisini buradan uzağa 760
bir sığırtmaç olarak otlağa göndermemi istedi

bu kent gözünden ırak olsun diye

Ben de salıverdim onu. Sadık bir köleydi

bize çok hakkı geçmişti. İsteddiği de fazla bir şey değildi.

OİDİPUS

Bu adam hemen gelebilir mi?

İOKASTE

Kolay, ama gelmesini niye istiyorsun?

OİDİPUS

Korkuyorum kadın, susmasını bilmedim.

şimdi bu adamla yüz yüze gelmeliyim.

İOKASTE

Çağırtırım. Ancak ben de bilmek isterim
yüreğindeki bu ağırlık ne, Kralım?

770

OİDİPUS

Senden gizleyecek değilim, sezgilerim
allak bullak ediyor usumu. Sen en yakınımsın.
Yaman bir yazgının çemberinden geçerken
seninle değil de kiminle konuşacaktım?

Babam Korintoslu* Polübos* tu -anam Dorlu* Merope*.

Ülkenin biricik prensiydim, ta ki

garip bir olay talihimi tersyüz edinceye kadar.

Bir şölende, şarapla kafayı bulmuş biri

bana laf attı, ben babamın gerçek oğlu değilmişim.

780

Bu densizliğe kızdım tabii. O gün kendimi güç tuttum,
ertesi gün anneme babama sordum.

Onlar da bu kendini bilmeze içerlediler. Avundum.

Ancak bu kaygı yüreğimde kıpraşıyor,

söylentiler güçlenerek yayılıyordu.

Annemden babamdan habersiz Delfoi* a Pütho* ya gittim

Foibos* beni hiç rahatlatmadı, tam tersine

geleceğe değgin başka korkunç şeyleri açıkladı:

790

Yazgımda annemin yatağını kirletmek varmış

insanların görmeye katlanamayacağı bir nesil

bırakacakmışım ardımda. Öz babamın katili olacaktım.

Bunu işitince Korinthos'tan kaçtım.

Ondan sonra yerimi yalnız yıldızlardan bildim

bu uğursuz yazgımın hiçbir zaman

gerçekleşmeyeceği bir yere gelmek istedim.

Yolculuğumda... bu kralın senin söylediğin gibi

yaşamını yitirdiği yerin yakınlarına geldim.

şimdi Hanımım, sana benim yaşadıklarımı söyleyim.

O üç yol kavşağının orada karşıma

800

genç atların çektiği araba içinde o yolcular çıktı,

aynen senin tarif ettiğin gibi.

Önde yaşlı bir adam vardı.

Beni sert bir şekilde yolun dışına itmek istediler.

O ihtiyar, az kaldı arabanın üstünden elindeki
iki dişli gürzü kafama indirecekti.

Ama hemen karşılığını gördü,
şu elimdeki aynı sopayla bir vurdum
arabanın üstünden alaşağı ettim onu,
sırt üstü yere düştü. Hepsini öldürdüm.

810

Bu yabancıнын Laios ile bir yakınlığı varsa,
şimdi benden daha acınası insan kim olabilir?
Hangi ölümlü tanrılar katında daha nefretle anılır?

Onu hiçbir yabancı, hiçbir yurttaş evine almayacak,
ona yaklaşmak yasaktır, insanca eyleşmek yasaktır.
Herkesin onu evinden kovması gerekir.

Bu ilenç benim üstüme başka birinden gelmedi.
Kendi ağzımla lanetledim kendimi.

820

Öldürülen adamın yatağını kirletiyorum,
onun kanını döktüğüm bu aynı ellerle
ben cenabete bulanmış değil miyim?

Sürgüne gideceğim. Kendi insanımı göremeyeceğim,
ayağım memleket toprağıma değmeyecek.

Benim dünyaya gelmemi sağlayan, yetiştiren
babam Polübos'u öldürüp annemle evleneceğim.

Bu belaların bir kötü daymon*

tarafından gönderildiğine inanan Oidipus'un hali ne olacak?

Esirgeyin beni siz saf ve ürkünç tanrılar

830

bana o günü göstermeyin.

Böylesi bir yazgıya çarpılmaktansa

insanların içinden süpürölüp gideyim daha iyi.

KORO

Kralım, bize de ürkütücü geldi öykün.
Yine de umudunu kesme, en azından
olaya tanık olan o kişiden tam bilgi almadan.

OİDİPUS

Tek umudum... otlaktan gelen adamı bekleyeceğim.

İOKASTE

Gelince ondan ne isteyeceksin?

OİDİPUS

Anlatacağı seninkiyle örtüşüyorsa
o korkunç yazgıdan sıyrılmış olacağım.

840

İOKASTE

Anlattığım hangi ayrıntı dikkatini çekti?

OİDİPUS

'Laios'u haydutlar öldürdü' demiş adam. Sen öyle anlattın
Yine çok kişiden söz ederse ben kralın katili olamam
Tek kişiyle çok kişi aynı şey değil.
Ama tek başına bir yolcudan söz ederse,
suç bana yönelir kuşkunun ötesinde.

İOKASTE

İnan, en azından ilk anlatışında böyle demişti.
Bunu yadsıyamaz çünkü sadece ben değil bütün kent işitti.

850

İlk öyküsünden biraz sapacak da olsa Kralım,
Laios'un ölümü o kehanete uygun düşmüyor.
Çünkü Loksias onun benim oğlum tarafından
öldürüleceğini söylemişti. Oysa o masum yavrucağ
onu öldürmek şöyle dursun, kendi yaşamını yitirdi.
Diyeceğim, biliciliği hiç önemseme.

OİDİPUS

Güzel diyorsun da.... yine birini gönder o köylüyü
getirsin buraya. Bu işi savsaklama.

860

İOKASTE

Hemen birini gönderirim. Eve girelim. Senin istemediğin
hiçbir şeyi yapmayacağım.

(Oidipus ile saraya girerler. Koro gelir, sahnede yerini alır. Durarak -stasimon- konuşur)

KORO

Talihim bana nasip etsin, söylediğim, işlediğim
göğün yüce katlarındaki* o güzel yasalara uysun.
Olümpos* onların babası
herhangi bir ölümlü değil
unutkanlık onları uykuya salmaz.
Uludur içlerindeki tanrısal öz
ve hiç yaşlanmaz.

870

Kendini aşırı beğenmişlik, kibir:
hübris*, o küfür
despotu yaratır.
dizginleyemez onu us,
Ve zenginlik oburu gurur
ille en yükseğe tırmanacak
ama onu oradan
itiverir aşağı tanrılar.
Tepetaklak olunca
ayakları neye yarar?

Dua ediyorum, devletim düşüş görmesin,
insanca tüm çabalar yurda esenlik versin.

2. salını

Bir adam düşünün Adalet*ten korkmadan
yürüyor büyüklene büyüklene
saygısız, sözüyle eylemiyle
tanrı imgelerine...
ona yok olasıca derim.

Kutsuz işlere bulaşmadan,
erdemlere el sürmeden,
mutluluğa ersin kişi.

890

Uğursuz işlerin olduğu yerde
hangi ölümlü övünebilir

tanrının oklarından kurtardım diye özünü?

Böyle davranışlar marifetse
katılmam ben böyle bir dansa.

2. karşı salını

Bir daha ziyaret etmem
dünyanın göbeğindeki* kutsal tapınağı
bir daha varmam Abai* tapınağına
ne de Olumpia'ya*, bilici ocakları
eldeki sorunlara çözüm getirmiyorsa.

900

İnsanlar parmaklarıyla gösterebilirler
tek gidilecek yerdir diye
Zeus, seni varlığın egemeni diye bellemiş insanlar.
Kaçamaz kimse senin ölümsüz gücünden.
Laios'a değgin kehanet belleklerde soluyor
insanlar onu anımsamıyor.
Apollon şanınca yüceltilmiyor.
tanrılara saygı yok olmak üzere.

910

*(Elinde yakarı dalı, tüten buhurlukla İokaste saray-
dan çıkar)*

İOKASTE

Ülkenin saygın kişileri, içimden geldi
tanrıların sunaklarını ziyaret edeceğim.
ellerimde bu yün sarılı yakarı dalları,
günlük buhuru armağanımla.

Oidipus türlü kuruntular içinde kendini kahrediyor,
aklı başında değil.

Yeni olayları eski söylentilerle ölçüp değerlendiriyor!
Biri korkunç hikâyeler mi anlatıyor, kendini hemen ona
kaptırıyor.

Benim sözlerim artık ona kâr etmiyor.

Ey Likyalı* Apollon, sen bize en yakınsın,
bir dilekçi olarak huzurundayım.

920

ellerimde bu yakarı simgeleriyle.
Sen bize yol göster kurtulmak için bu musibetten.
Dümendeki kaptanın korktuğunu gören yolcular gibi,

hepimiz korkuyoruz Oidipus'u gördükçe.

ULAK

Efendiler*, söyler misiniz Kral Oidipus'un evi neresi?

Daha iyisi, kendileri nerede?

KORO

Bu onun evi, kendi içerde, yabancı!

Hanımefendi onun çocuklarının anası.

ULAK

Sonsuz mutluluklar içinde gönensin

onun uğurlu eşi olduğu için.

930

İOKASTE

Sana da esenlikler dilerim, yabancı

güzel selamınla bunu hak ettin. Getirdiğin haber ne?

ULAK

Hayırlı haberler, efendim, senin erin ve Kreon için.

İOKASTE

Neymiş? Seni gönderen kim?

ULAK

Korinthos'tan geliyorum, vereceğim habere

sevineceksin kuşkusuz, belki üzüleceksin de.

İOKASTE

Nasıl, hem acı hem tatlı olabilir?

ULAK

Halk onu İsthmia* kentinin kralı yapacak, orada öyle

söylediler. 940

İOKASTE

Nasıl? Yaşlı Polübos hâlâ kral değil mi?

ULAK

Ölüm onu gömütüne kapadı.

İOKASTE

Ne diyorsun. Polübos öldü mü, ihtiyar?

ULAK

Doğruyu söylemiyorsam ne olayım! Öleyim.

İOKASTE

(Yanındaki nedimeye buyurur)

Kızım koş bu haberi efendine ilet.

Hey, Tanrıların kehanetleri neredesiniz şimdi?

Bu adamdı işte Oidipus'un korkup uzak durduğu
onu öldürürüm kaygısıyla, işte adam ölüyor kendi eceliyle

OİDİPUS

İokaste, sevgili karım, beni saraydan çağırmışsın? 950

İOKASTE

Adamı dinle, dinlerken de düşün, gör
tanrıların korkunç öngörülerinin nasıl boşa çıktığını.

OİDİPUS

Bu kim ve bana getirdiği haber ne?

İOKASTE

Korinthos'tan geliyor, baban Polübos'un artık
yaşamadığını söylemeye.

OİDİPUS

Ne oldu, yabancı*? Söyle, bileyim.

ULAK

Açıkça söylemem gerekirse o öldü, artık yok.

OİDİPUS

Bir ihanete mi kurban gitti, yoksa hastalıktan mı öldü? 960

ULAK

Küçük bir neden yaşlıları sonsuz uykusuna gönderir.

OİDİPUS

Demek eceliyle öldü, doğal bir sayrılıkla–

ULAK

Doğal bir sayrılıkla, nice yılların birikimiyle...

OİDİPUS (*Sevinçli*)

Yazık! Gerçekten karıcığım, niye Pütho* bilicisinin
ocağına bakacakmışız, ya da başımızın üstünde
çığlık çığlığa kuşların belirtilerine.

(*Alaycı*)

Hah, ben yazgılıymışım babamı öldürmeye?

O kendiliğiden öldü, toprağın altında şimdi
ve ben buradayım işte hançerime el atmadım.

Ha, belki de evlat hasretiyle öldü babam.
 Polübos ölümüyle ocakların bilgiçliğini
 Hades*e götürdü. Hiç mi hiç değerleri yok artık.

İOKASTE

Ben sana söylememiş miydim?

OİDİPUS

Söyledin. Korkum beni yanılttı.

İOKASTE

Artık bu kuruntuları yüreğinden at.

OİDİPUS

Ama annemin yatağından uzak durmalıyım.

İOKASTE

Talihin yasaları geçerli, insan önceden açık seçik göremiyor
 gerçeği

En iyisi işleri oluruna bırakarak yaşamak, gittiği yere kadar.

Annenle evlenmek korkusunu yüreğinden at.

Birçok erkek böylesi ilişkileri düşünde görür.*

980

Bunu abartmayan erinçli bir yaşam sürer.

OİDİPUS

Senin bu yüreklendirici sözlerin güzel olabilirdi
 annem yaşamıyor olsaydı. Yaşadığına göre
 benim kaygım da sürecek.

İOKASTE

Yine de babanın ölümü önemli bir işaret sevinmemiz için

OİDİPUS

Doğru da, benim korkum yaşamakta olan kadın.

ULAK

Kimmiş korktuğun kadın?

OİDİPUS

Merope, ihtiyar, Polübos'un eşi.

990

ULAK

Sen ondan niye korkuyorsun?

OİDİPUS

Tanrılardan dehşetli bir kehanet, yabancı*.

ULAK

Bir başkasının bilmesi sakıncalı mı?

OİDİPUS

Bir sakıncası yok tabii, Loksias* geçmişte
öz annemle evleneceğimi söylemişti.

Ve kendi ellerimle babamın kanını dökeceğimi.

Bundan dolayı Korinthos*tan annemden babamdan
uzakta durmaya çalıştım. İyi de oldu.

Öte yandan insan özlüyor, annemin babamın yüzünü
görmek güzel.

ULAK

Bu yüzden mi yurdundan ayrılp gurbete düştün sen? 1000

OİDİPUS

Babamın katili olmak istemedim, ihtiyar.

ULAK

Ah, ben niye seni bu gereksiz korkudan
daha önce kurtarmadım, Kralım ben buraya bir dost olarak
geldim.

OİDİPUS

Benden ödül almaya da hak kazandın.

ULAK

Özellikle bunun için geldim. Evine yuvana döndüğünde
ben de
bu mutluluktan payımı alayım.

OİDİPUS

Yoo, anne babamın yanına asla gitmeyeceğim.

ULAK

Ah oğlum, gerçeği bilmiyor yanlış düşünüyorsun.

OİDİPUS

Nasıl ihtiyar? Tanrılar aşkına söyle bana.

ULAK

Yazık, demek bu yüzden de evine yurduna dönmekten
çekiniyorsun. 1010

OİDİPUS

Foibos'un sözü doğru çıkacak diye korkuyorum.

ULAK

Annen babandan ötürü bir günaha bulaşmamak için?

OİDİPUS

Öyle ihtiyar, beni korkutan hep bu oldu.

ULAK

Bu korkuların boşuna olduğunu bilsen?

OİDİPUS

Nasıl... Ben o anneden babadan dünyaya geldiğime göre?

ULAK

Polübos ile senin kan bağı yoktu.

OİDİPUS

Polübos benim babam değil miydi?

ULAK

(Kendini göstererek)

şu seninle konuşan... ben nice senin baban değilsem.

OİDİPUS

Babam, benimle hiç ilgisi olmayan biriyle
nasıl karşılaştırılabilir?

ULAK

Seni doğurtan o değildi, benim olmadığım kadar. 1020

OİDİPUS

Neden bana oğlum diyordu?

ULAK

Seni benim ellerimden bir armağan gibi aldı o çok eskiden.

OİDİPUS

Demek kendi kanından olmayan beni öz oğlu gibi sevebildi

ULAK

Onun çocuksuz olmasıydı nedeni.

OİDİPUS

Sen beni birinden satın mı aldın, düşgele mi buldun?

ULAK

Seni Kitharion'un dolambaçlı vadilerinde buldum.

OİDİPUS

O yörede ne dolanıyordun?

ULAK

Dağda sürüleri otlatıyordum.

OİDİPUS

Ne, sen bir sığirtmaç mıydın?

ULAK

Senin kurtarıcın oldum oğlum, o güç saatinde.

1030

OİDİPUS

Beni kurtardığında ne haldeydin?

ULAK

Ayak topukların buna tanıktır.

OİDİPUS

O eski talihsizliği yüzüme vuruyorsun.

ULAK

Topuklarını şu inceldikleri yerden birbirine çivilenmişlerdi,
ben açıp seni kurtardım.

OİDİPUS

Beşikten kazanmışım bu utanç verici armağanı.

ULAK

Ondan sana şiş ayak dediler.

OİDİPUS

Konuş tanrılar aşkına, bunu annem mi yoksa babam mı
yaptı?

ULAK

Bilmiyorum, seni bana veren onu benden iyi bilir.

OİDİPUS

Ne, sen beni başka birinden mi aldın?

Beni ilk gören sen değil miydin?

ULAK

Seni bana başka bir sığirtmaç verdi.

1040

OİDİPUS

Kimdi o, söyleyebilir misin?

ULAK

Sanırım, Laios sarayından bir görevliydi.

OİDİPUS

Bu ülkeyi eskiden yöneten kralın?

ULAK

Onun hizmetinde sığırtmaçtı.

OİDİPUS

Hâlâ yaşıyor mu? Görmek isterim.

ULAK

Sizler memleketlisiniz, daha iyi bilirsiniz.

OİDİPUS

Aranızda kimse var mı, sığırtmacın sözünü ettiği

bu kişiyi tanıyan? Kentin otlaklarında onu gören?

Konuşun, kimi gerçeklerin açığa çıkmasının

saati geldi geçiyor.

1050

KORO

Sanırım, onun sözünü ettiği köylü

senin görmek istediğinin aynı kişi.

Ecemiz İokaste, en iyi o bilir bunu.

OİDİPUS

Kraliçem, çağırdığın bu adamın sözünü ettiği aynı kişi mi?

*(Konuşmaları dikkatle izleyen İokaste bu dizeden
sonra sözleri geçiştirmeye çalışır)*

İOKASTE

Sorma, önemi yok artık, kafanı yorma.

OİDİPUS

Öyle deme, doğum serüvenimi aydınlatmalıyım, bu

tanıklarla. 1060

İOKASTE

Tanrılar aşkına, bu sorgulamadan vazgeç.

Benim çektiğim acılar yeter.

OİDİPUS

Korkma, sarayında bir hizmetçi kadının oğlu olduğumu

öğrensem de

üç göbek önceye gitse de köleliğim, bu senin de

aşağı tabakadan biri olduğun anlamına gelmez

senin yüceliğine halel getirmez.

İOKASTE

Beni dinle yalvarırım, ileri gitme.

OİDİPUS

Bütün gerçeğin açığa çıkması gerekli. Kimse buna yok demesin.

İOKASTE

Senin için en hayırlı olanı öğütlüyorum.

OİDİPUS

Güzel öğütler sabrımı tüketiyor.

İOKASTE

Talihsiz çocuk, kim olduğunu keşke hiç bilmesen.

OİDİPUS

Koşun biriniz, o sığırtmacı bana getirin.

Bu hanım, doğuştan zengin soylu olmanın keyfini sürsün.

1070

İOKASTE

Yazık, zavallı çocuk! Bir bunu söyleyebiliyorum sana.

Bundan öte tek sözcük yok.

(Saraya girer)

KORO

Kraliçe niye gitti, Oidipus, birden büyük bir kedere kapılıp?

Korkarım bu sessizlikten bir felaket fırtınası kopacak.

OİDİPUS

Ne koparsa kopsun. Kökenim ne denli aşağı olursa olsun onu öğrenmeye çalışacağım.

Bu hanım, benim aşağı tabakadan gelmiş olmamı

ayıp sayıyor kendisi için* Ben Talih'in çocuğuyum, 1080

bundan yüksünmüyorum. Kimden doğmuşsam o benim annemdir.

Ve aylar*, nasibimi onlar küçültür büyütür.

Soyağacım neyse ondan yüz çevirmem.

Doğuşumun gizini aramaktan vazgeçemem.

KORO

Ben görebiliyorsam geleceği

salını

Olümpos'un sonsuz yüceliğine

andım olsun ey Kithairon,
 Oidipus seni kendine yurt bildi, besleyici bildi, ana bildi
 yarın tolunayda kutsayacak seni
 danslarla türkülerle
 çünkü prensimiz seni sevmiştii.
 Ey Foibos*, yakarıyoruz sana
 Armağanlarımız hoş gelsin gözlerine.
 Kimdi oğlum? O kadın
 kimdi o, ne soydan?
 Pan*la çiftleşip seni doğuran?
 kimdi baban, o dağlarda dolanan?

karşı salını

Yoksa Loksias'ın bir gözdesi mi
 doğurdu seni çocuğum?
 sevgiyle dolup taşar yüreği
 yaylalarda.

1100

Belki de Kullanas*'ın efendisi
 ya da Bakkhaların tanrısı*
 dağ doruklarında yaşayan
 seni bağrına basan.
 Yepyeni bir sevinç kaynağı oldun
 onun için. Belki de Helikon*'un
 nümfalarından* biri doğurdu seni.
 Nümfalarla oynamayı pek severdi
 o yaban baban!

OİDİPUS

Erenler, öyle sanıyorum aradığımız sığırtmaç geliyor. 1110
 O, değil mi? - Ben onu nereden tanıyacağım--
 İleri yaşına bakmadan yanındaki gence ayak uydurmaya
 çalışıyor.
 Onu getiren adamlarımdan biri sanırım.
 Olur a, sen daha iyi biliyorsundur.

KORO

Tabii biliyorum, Laios'un hizmetindeydi.

Ondan güvenilir adam da yoktur, sıgırtmaçlık ettiği yörede.
(Sıgırtmaç'ı getirirler)

OİDİPUS

Önce sana soruyorum Korinthoslu
söylediğin bu adam mıydı?

ULAK

Gördüğün bu adam işte.

1120

OİDİPUS

İhtiyar, yüzüme bak ve sorularıma cevap ver.
Sen bir zamanlar Laios'un hizmetinde miydin?

SİĞİRTMAÇ

Satın alınmış bir köle değildim ama onun sarayında yetiştim

OİDİPUS

Ne tür hizmetlerde bulundun?

SİĞİRTMAÇ

Zamanımın büyük bölümü sıgır gütmekle geçti.

OİDİPUS

Özellikle hangi yörelerde dolaştın?

SİĞİRTMAÇ

Kimi zaman Kithairon'da kimi zaman da komşu otlaklarda

OİDİPUS

O yörelerde şu adama rastladın mı?

SİĞİRTMAÇ

Hangi adama, ne yaparken?

OİDİPUS

şu canım, onunla daha önce tanışıklığın oldu mu?

1130

SİĞİRTMAÇ

Birden çıkaramadım.

ULAK

şaşılacak bir şey yok efendim, unutmuş olabilir,
ben onun belleğine açıklık getireyim,
Kithairon'da geçirdiğimiz günleri o da anımsar.
Onun iki sürüsü vardı. Benim ve onun arkadaşının bir.
Tam üçbuçuk yıl o yöreyi o yaşamı paylaştık.

İlkbahardan kışa dek. Kış aylarında ben sürümü kendi
ağılıma çekerdim.

O da kendi sürüsünü Laios'un ağılına.

Bu söylediklerim aynen oldu mu olmadı mı?

1140

SIĞIRTMAÇ

Doğru. Çok eski de olsa.

ULAK

şimdi söyle bakalım. Bir gün bana bir oğlan çocuk verdin mi

Ben onu evlat edinip yetiştirecektim... Bunu da anımsıyor

musun?

SIĞIRTMAÇ (İşkilli)

Bu soruyu bana niye soruyorsun?

ULAK

şu adam dostum, o bebek işte.

SIĞIRTMAÇ

Tanrılar belanı versin. Sus, konuşma!

OİDİPUS

Onu paylama ihtiyar, asıl senin sözlerin gazabını çekiyor.

ULAK

Soylu efendim suçum ne, günahım ne?

OİDİPUS

Çocuğun öyküsünü anlatmak istememen.

1150

ULAK

Bilmeden, boş konuşuyor.

OİDİPUS

Sen güzel güzel konuşmazsan zorla konuşursun.

SIĞIRTMAÇ

Tanrılar aşkına, bu ihtiyara eziyet etme.

OİDİPUS

Hey, biri gelsin şunun ellerini kollarını bağlasın

SIĞIRTMAÇ

Neden ama? Öğrenmen istediğin başka ne var?

OİDİPUS

Sözünü ettiği çocuğu bu adama sen mi verdin?

SİĞİRTMAÇ

Verdim. Keşke o gün yok olsaydım.

OİDİPUS

O da olur, doğruyu söylemezsen.

SİĞİRTMAÇ

Konuşursam da olacağı bu.

OİDİPUS

İşi geciktirmeye çalışıyor.

1160

SİĞİRTMAÇ

Yok yok, çocuğu ona verdiğimi söyledim.

OİDİPUS

Senin eline nasıl geçti? Senin miydi, yoksa başkasından mı
aldın?

SİĞİRTMAÇ

Benim çocuğum değildi. Onu başka bir adamdan aldım.

OİDİPUS

Buradaki yurttaşların hangisinden? Çocuğu kimin evinden
aldın, göster

SİĞİRTMAÇ

Tanrılar aşkına efendimiz, daha fazla sorma!

OİDİPUS

Sorumu tekrarlatırsan kendini ölmüş bil.

SİĞİRTMAÇ

Laios'un evinden bir çocuktuk. Oradan aldım.

OİDİPUS

Köle mi? Yoksa onun kanından biri mi?

SİĞİRTMAÇ

Eyvah. Sözün en güç yerindeyim!

OİDİPUS

Ben de o sözü işitmenin... yine de işitmeliyim.

1170

SİĞİRTMAÇ

O zaman şunu bil, onun kendi oğulları olduğunu söylediler.

Ama senin eşin, olup biteni daha iyi anlatabilir.

OİDİPUS

Ne, sana çocuğu o mu verdi?

SİĞİRTMAÇ

Evet Kralım.

OİDİPUS

Ne amaçla?

SİĞİRTMAÇ

Onu yok etmem için.

OİDİPUS

Öz oğlunu ha, bedbaht kadın.

SİĞİRTMAÇ

Uğursuz kehanetten korktuğu için.

OİDİPUS

Neymiş o?

SİĞİRTMAÇ

Çocuk ilerde öz babasını öldürecek diye başlayan söylenti.

OİDİPUS

Peki çocuğu niye bu ihtiyara verdin?

SİĞİRTMAÇ

Acıdığım için efendim. Düşünüyordum ki onu
bir başka bir memlekete götürür, kendi geldiği yere.

Gerçekten de onu esirgedi, sakladı

en büyük acıyı tattırmak için ona.

Sen bu adamın anlattığı kişiyse

1180

bil ki acıların çocuğusun.

OİDİPUS

Ah, hepsi başıma geldi, hepsi gerçek.

Ey ışık, sana son kez bakayım.

Doğuşumda ilençliydim, evliliğimde ilençli,

baba kanı dökerek ilençli.

(*Saraya girer*)

KORO

Yazık yazık, insan yaşamı

1. salını

gölgeler denli

nerede o insanoğlu

ki bulabilmiş

sonu bir düşüş olmayan
 sanal bir mutluluktan ötesini ?
 Seninki beni uyaran bir yazgı
 mutsuz Oidipus.

1190

Zeus, bu yiğit kargısını
 önce hünerle savurdu

1. karşı salını

eşsiz bir ödül kazandı
 karanlık türküler çığırın

1200

eğri pençeli ejder kızı avladı.

Yüceldi ülkemizden ölüme karşı bir burç gibi.

O günlerden beri Oidipus sen bizim Kralımız oldun
 şanlı Thebai'de hüküm sürdün.

Ama şimdi kimin öyküsü
 seninkinden daha acı?

2. salını

Korkunç salgınla baş ederken
 yaşamın ters yüz oldu.

Yazık, bir günlerin sevgili Oidipus'u.

Döşek limandır insana
 doğduğun döşek gerdeğin oldu
 anan avradın oldu.

hem bebek, hem baba
 o aynı döşekte!

1210

Mutsuz çocuk, nasıl da
 bunca uzun bir sessizlikte katlanmış sana
 babanın tohum ektiği ana?

Her şeyi gören zaman, seni de yargıladı
 ana rahminden doğan da doğurtan da
 bu uğursuz evlilikte.

2. karşı salını

Yazık yazık, Laios'un çocuğu
 keşke hiç görmeseydim seni.

Dudaklarımda bir ağıt, ağlıyorum.

Beni yeniden yaşama kavuşturan sen oldun.

şimdi senin çektiğin acılarla gözlerim kararıyor.

II. ULAK (Bir sara y görevlisi)

Sizler bu ülkenin en saygın kişileri

soyunuza yaraştığı gibi yürekten bağlıysanız hâlâ

Labdakos soyevine, hazır olun işitmeye, görmeye sarayın içinde olup bitenkorkunç işleri.

Ne Tuna* ne de Aras* suları bu evi yuyur

bu çatı meğer ne marazları örtermiş, hepsi gün ışığı

çıkıyor şimdi.

1230

Masumca değil, bilinçle işlenen ayıplar.

1230

Bize de en çok onlar acı verir.

KORO

Bildiklerimiz yeterince ağır

bunun ötesinde ne söyleyeceksin?

II. ULAK

Kısa bir tümce, söyleyen için de dinleyen için de:

Sevgili Kraliçemiz İokaste öldü.

KORO

Bahtsız kadın (*Bir süre susma*). Nasıl öldü?

II. ULAK

Kendini öldürdü. En acınasıydı bu olup bitenler içinde.

şükret sen gözünle görmedin. Belleğim yardım etsin bana

talihsiz kadının sonu şöyle oldu:

1240

Çılgın gibi koşup sarayın geçitlerinden

yatak odasına girdi. İki eliyle saçını başını yoluyordu

arkasındaki kapılara yüklendi kıldı.

Sonra Laios diye seslendi çoktan ölmüş olan kocasına.

O kehaneti sayıkladı: oğulun nasıl babasını öldüreceğini

anasıyla nasıl uğursuz bir evlilikte

ilençli çocuklar üreteceğini.

şu evliliğin cilvesine bak, oğlu kocası olmuş

kendi çocuğundan çocuklara gebe kalnuş. 1250

Ondan sonra neyin nasıl olduğu
benim bilgim dışında. Çünkü çığlıkla Oidipus girdi içeri
kraliçenin ne yaptığını sonuna değin göremedim.

Gözlerim krala takıldı. Oraya buraya koşuyor,
'Bana bir kılıç verin' diye bağıyor.
hem kendini hem ondan çocuklar doğuran kadının,
nerde olduğunu soruyordu. O çılgınlıkta
insan üstü bir güç onu güdüyor gibiydi.
Biri onu çağırmuş gibi boğuk bir çığlıkla 1260
çifte kapılara abandı, menteşelerinden söktü kapıları
odanın içine daldı...

Kraliçenin asılı olduğunu biz de gördük.
Perde kordonları ilmek olmuş boynuna.
Annesini böyle görünce acıklı bir çığlıkla zavallı kadın yere
yere yığıldı.

Ondan sonra olanlar tüyler ürtperticiydi.
Annesinin giysilerinden altın süs iğnelerini
iki eliyle söktü, kendi gözlerine sapladı. 1270

şöyle sözler çıkıyordu ağzından:
Artık görmeyeceksiniz yaşamın acımasız görüntülerini
çok ama çok baktınız hiç görmemeniz gereken şeylere.
Bilmek için kıvrandığım kişileri ise hiç göremediniz.
Bundan böyle kararacaksınız.

Bu ünlemlerle yalnız bir değil birçok defa
kaldırıp kaldırıp sapladı iğneleri gözlerine
ve her defasında kanlı gözleri sakalına sıvıştı
ağır ağır damlalar değil, kara bir kan seli
boşandı gözlerinden aşağı.

Bu ikilinin ortak ayıpları 1280
karı koca her ikisini de vurdu.
Zengin atalarından kalan o mutluluk
nerede şimdi?

KORO

Acıları biraz dindi mi bari?

II. ULAK

Bağırıyor, biri gelsin saray kapılarını açsın diye.

Bütün Kadmos milletine işte babamın katili der gibi
görünecek.

Babasının katili, annesinin kocası o, uğursuz söz çıkmasın
ağzımdan.

Düşündüğü, kendi kendini sürgün etmek ülkeden 1290
Burada hiç kalmamak.

Onun ilenciyle bu ev ilençli kalmasın diye.

Ama gücü yetmiyor, bir yardımcı gerekli onun adımlarını
yedmeye,

çektığı acılar bir insanın dayanamayacağı kadar ağır.

Bu haliyle sizlere görünecek. İşte saray kapıları açılıyor...

(İçerden acılı bir ezgiyle Oidipus çıkar)

şimdi göreceğiniz manzara

ondan nefret eden kişiyi bile acındırır

(Sahne iyice loştur. Kommos* başlar)

KORO

Ah insanın başına gelebilecek

en korkunç yazgı!

Ah, gözlerimin gördüğü

en ürkünç görünç!

Mutsuz adam, ne tür bir çılgınlık,

1300

yeryüzü yarattığı olmayan bir kötü daymon

tutsak etmiş seni.

Yazık, talihsiz adam!

Yok, daha fazla bakamam.

Oysa soracağım çok şeyler vardı.

Öyle bir ürpertiyle dolduruyorsun içimi

OİDİPUS

Ay ay*, ben bu acılar içinde
nereye, nasıl gideceğim?
Sesim nasıl uçmuş ötelere
ey kara talihim ne çabuk çattın bana.

1310

KORO

Sürgüne, gurbete kulağının gözünün
hep incineceği yere.

OİDİPUS

Ey beni sarmalayan karanlığın dehşeti
Söze gelmez, karşı konulmaz
hoş bir rüzgârla uçar gibi.
Oy! Ruhum acıların belleği
bir şişle, deşilmiş şimdi.

1. salını

KORO

Katlanacaksın ikili acıya.

1320

OİDİPUS

Ah dostum, sen yine de bana destek olacak mısın? 1. karşı s.
Hâlâ sabrın var mı şu kör adama yardım etmek için.
Varlığını duyuyorum.
Körüm ama sesini iyi işitiyorum.

KORO

Dehşet kumkuması adam
nasıl kararttı gözlerini?
İnsan gücü buna yetmez ki

OİDİPUS

Apollon dostlar, Apollon'dur
bu felaketleri başıma getiren
bu acıları bana çektiren.

1330

Ama kendi ellerimdi gözlerimi karartan.
Neydeyim görmeyi ben, bana güzellikler
göstermeyecekse gözlerim

KORO

Doğru söylüyorsun.

OİDİPUS

Göreceğim daha ne kaldı?

ve hangi sesleniş kulağıma hoş gelir?

En çabuğundan beni bu ülkeden çıkarın, dostlarım. 1340

Üç kez ilençli bir yitiğim ben,

gögün yüce katlarında en çok nefret edilen

KORO

Böylesine zavallı ve bunun bilincindesin.

Keşke seni hiç tanımasaydım.

OİDİPUS

Lanet olsun o dağ yamacında otlakta,

ayaklarımdaki çiviye sökerek beni ölümden kurtarana!

O gün ölseydim, dostlarıma ve kendime bu acıları

çektirmezdim

KORO

Ben de aynı şeyi dilerdim, senin yerinde olsaydım.

OİDİPUS

Babamın katili olmazdım. Beni doğuran kadının kocası

diye anılmazdım insanlar arasında.

Tanrıdan kopmuşum. Benim şu acınası varlığımın nedeni

1360

Kutsuz ananın oğlu, babamın yatak ortağı!

Bu acılar ötesinde acı varsa onlar da hoşgele Oidipus'a

KORO

Ne diyeyim, güzel söyledin.

Yaşayan bir kör olmaktansa ölseydin daha iyiydi.

OİDİPUS

Ne nasıl olmalı diye bana artık ders verme.

1370

Gözlerimin ışığı olsaydı babama hangi gözlerle bakardım

onunla Hades*te karşılaşınca?

Ve zavallı anneciğimle yüz yüze geldiğimizde?

Her ikisine karşı öyle günahlar işledim ki

boğsalar beni yetmez bunları ödemeye.

Çocuklarım doğduklarında onları görmek

ne güzeldi değil mi?

Güzel gelmezdi artık gözlerime
ne kalesi ne burçları bu kentin,
ne kutsal tanrı yontuları.

Uğursuz yazgıyla üç kez çarpılmış ben,
Thebai yurdunun en soylu evladı
kendime haram ettim yurdumu..
Benim buyruğumdu, günah işleyen kişi,
o kim olursa olsun, ülkeden sürülsün diyen.
Tanrıların kutsuz kişi ilan ettiği
o benmişim meğer, Laios'un oğlu.
Bana bu leke bulaştıktan sonra
yurttaşlarımin yüzüne nasıl bakardım?
İşitmenin kaynağını da köreltebilseydim
ruhumun zindanı olurdu şu zavallı gövdem.
Ne görür ne işitirdim.
Tatlıdır ruhumuzun kederlerden ırak
bir evde barınması.

1380

1390

Yazık Kithairon, beni niye bağrına bastın?
Beni sana gönderdiklerinde niye
canımı almadın çabucak?
Doğum serüvenimi insanlara anlatmak
zorunda kalmazdım.

Ah Polübos, Korinthos ve sen atalarımın eskil evi,
sizde gözlerimi açtım, yaşadım.
Oysa alttan alta ne sinsi bir bela yürüyormuş,
uğursuz bir doğumla günahlar işledim.

O gizli vadi, dargeçit, üç yol kavşağı
o toprak, ellerimden içen babamın kanını!
Bu kan benim kanımdı.
Seni görebilmek için yollara düştüm
vardım da ne işlere kalkıştım.

1400

Ey düşün törenleri... ben doğmuşum
 sonra o aynı kadına, kendi çocuğunun çocuklarını
 doğurttum.
 şu nesle bakın: babalar, kardeşler, oğullar, karılar, analar
 hep birbirine karışmış tohumlar.
 Sözü eyleminden çirkin ayıplar!
 Tanrılar aşkına, beni çabuk bu ülkeden çıkarın 1410
 kimsenin göremeyeceği bir yerde saklanayım,
 ya da öldürün, denize atın.

Gelin, tenezzül edin bu zavallıya, ellerinizle dokunun.
 Korkmayın felaketim bulaşıcı değil, başka insana geçmez.

KORO

Hah, işte Kreon. İstediklerini o yerine getirir.
 Yalnız o kaldı ülkeyi senin yerine yönetecek
 OİDİPUS
 şimdi ben ne diyeceğim? Ona çok haksızlık ettim .
 Bana nasıl inansın? 1420

KREON

Seninle alay etmeye gelmedim, Oidipus.
 Ne de senin geçmiş hatalarını yüzüne vurmaya.
 (Görevlilere bağırır)

Sizin, insanoğluna inancınız yoksa
 Yaşam kaynağımız efendimiz Güneş'in*
 ışınlarına saygı gösterin.
 Öyle bir sayrılık sarmış ülkeyi
 Ne toprak, ne kutsal yağmur, ne ışık
 bu densizliği hoş karşılar.
 Onu çabuk eve götürün.
 En yakının derdini en yakını anlar. 1430

OİDİPUS

Senin hakkındaki önyargıma yüce gönülle karşılık verdin,
 beni utandırdın.
 Tanrılar aşkına, bir iyilik daha yap bu en kötü adama.

Senin iyiliğin için konuşuyorum kendim için değil.

KREON

Benden istediğin ne?

OİDİPUS

Beni bu ülkeden çabuk sür, öyle bir ıssız yere ki orada tek kişi olmasın beni karşılayacak.

KREON

Ben bunu elbet yapardım, emin ol, ama neyi nasıl yapacağımı tanrıdan öğrenmek isterim.

OİDİPUS

Tanrı buyruğu açık. Bu kutsuz kişinin, baba katili benim yok edilmem 1440

KREON

İçeriği buydu tanrı buyruğunun, ancak bu aşamada ne yapılması gerektiğini daha açık öğrenmek isterim.

OİDİPUS

Benim gibi bir zavallı için de bir yanıt isteyecek misin?

KREON

Evet, sen de artık tanrıya inanmıyor değilsin.

OİDİPUS

Senden şunu rica ediyorum: içerdeki ölüye kendince layık gördüğün bir cenaze töreni düzenle. Böylece en yakınına son hizmetleri yapmış olursun.

Bana gelince, atalarımın bu kenti

beni burada yaşayacak sanmasın.

1450

Ben dağ başlarında yaşamaya layıkım

Kithairon, benim yurdum sayılır.

Anam babam ben bebekken beni oraya ölüme gönderdiler. bu kadarını biliyorum işte.

Ne sayrılık ne başka bir neden yok edebilir beni

Çünkü ben bu garip yazgıya çarpılmak için ölümden çekilip kurtulmuşum.

Yazgım beni nereye götürürse götürür.

Çocuklarıma gelince, sana yalvarırm Kreon

oğullarımla ilgilenmesen de... onlar erkek
nereye giderlerse gitsinler, yaşamlarını
sürdürmekte güçlük çekmezler .

Ama iki kızım, o nasipsizlere gelince...

1460

Soframız hiç ayrı olmadı, her anlamda
günlük ekmeğimi paylaştım,
babalarının yokluğunu hiç duymadılar .
Yalvarırım, onları esirge.

Eğer bunu yapamayacaksan izin ver
ellerimle onlara son bir dokunayım
izin ver prens, izin ver soylu yürek.

Gözlerim görürken olduğu gibi
onların benimle olduklarını duyayım.

*(Kreon'un işaretleriyle görevliler Antigone ile İsmene'yi
babalarının yanına getirirler)*

Ah Tanrılar, bu iç geçirenler benim bebeklerim değil mi?
Kreon bana acıyıp çocuklarımı getirtti. Canım yavrularım,
öyle değil mi?

KREON

Öyle, ben getirdim. Senin onları ne çok sevdiğini bilirim.
Bu sevinci yeniden duymanı istedim.

OİDİPUS

Bu iyiliğin için tanrılar senden razı olsun,
şansın benimkinden daha iyi gitsin.

(Aranır)

Yavrularım neredesiniz, buraya gelin.

1480

Annesi sizin de anneniz olanın ellerine koşun.

Bu aynı eller ki babanızın bir günler ışıyan
şu göz çukurlarını kararttı,

zamanında hiçbir şeyi göremeyen o gözleri.

Aynı kadından doğan çocuk sizin babanız oldu.

Sizi bekleyen acı yaşamı düşünüyorum da ağlıyorum.

İnsanlar sizi rahat bırakmayacak, hayatı size zehir edecekler
yardım için kime koşacaksınız?

Hangi şenliğe gideceksiniz de, bir sevinci paylaşmayı
beklerken 1490

oradan gözyaşlarıyla dönmeyeceksiniz?
Evlilik çağına eriştiğinizde hangi erkek
bu olanları anlayışla kabul edecek?
Siz, benim çocuklarım nasıl bu uğursuzluğun
gölgesi altındaysanız, sizin çocuklarınız da öyle incinecek.
Hangi felaket eksik kaldı? Babanız kendi babasını öldürdü
kendi doğduğu yatakta sizler o aynı rahme düştünüz.
Böyle suçlamalar yöneltilecek size.

O zaman kim evlenecek sizinle 1500

Öyle biri yaşıyor olamaz yeryüzünde.
Çocuklarım, sizler yaşlı kızlar olarak kuruyacaksınız
Ah Menoikosoğlu* işit beni, çünkü sen
onlara babalık edecek tek kişisin.
Biz onların ana babası yokuz artık.
Yoksul kalmasınlar, eşsiz kalmasınlar
senin kız yeğenlerin. Evlendir onları.
Bnim acılarımın derekesinde acı çekmesinler.
Ezdirme onları. Körpe yaşlarında terk edilmiş, öksüz.
Bir sen varsın onlara arka çıkacak.
Yüce gönüllü adam, elinle bana dokunup
söz verdiğini söyle bana. 1510

Size çocuklarım size çok öğütler verebilirdim
olgunluk çağında olsaydınız.
Ama şimdi şu sözlerim bir dua olsun sizler için
Payınıza düşen yaşam parçası, babanızınkinden mutlu
olsun.

KREON

Kederin çokça derin. Haydi içeri gir!

OİDİPUS

Emre uymalıyım, hoş olmasa da.

KREON

Her şey zamanında iyidir hoştur.

OİDİPUS

Nereye nasıl gideceğim?

KREON

Sen söyle ben bileyim.

OİDİPUS

Bu ülkenin ötesinde bir yere gideyim
arta kalan yaşamımı sürdüreyim.

KREON

Tanrının yargısını benden istiyorsun.

OİDİPUS

Ben tanrılar katında en nefret edilen kişiyim.

KREON

Dileğin hemen yerine gelecek.

OİDİPUS

Öyle mi buyuruyorsun?

KREON

Yapmak istemediğimi yapacak değilim.

Boş yere konuşmak adetim değil.

1520

OİDİPUS

Beni içeri götürsünler, zamanıdır.

KREON

Çocukları bırak.

OİDİPUS (Son kez kendi)

Hayır, onları benden koparma!

KREON

Her konuda buyurgan olmaktan artık vazgeç!

Edindiğin uğursuz ustalık yaşamın boyunca seni izledi.

(Oidipus'un havada kalan ellerinden parmak uçlarından çocuklar kopmuştur. Öylece kalakalır. Bakıcı, küçük kızları çıkarır; Kreon da çıkar. Oidipus bu görevlinin yardımıyla sarayın merdivenlerini çıkar. Eşikte yüzünü seyirciden yana döner)

KORO

Ey Thebailı yurttaşlar,

şu Oidipus'a bakın
 ünlü muammayı çözen adama
 öylesine güçlüydü.
 Onu kıskanmayan kim vardı?
 Nasıl amansız fırtınalı bir denize
 dehşetle çattı şimdi?
 Öyleyse, son gününü görmeden
 yaşamın sınırını acısız aşıp öteye geçmeden
 hiçbir insana mutlu demeyelim.

1530

(Işık koro ve Oidipus üstünde kararır)

S O N

S Ö Z L Ü K

Özel Adlar

ABAI: Fokis'de. Burada Apollon'un kutsal sığınağı ve bilicilik ocağı vardı.

ADALET: Tanrıça Dike. Tanrı, tanrıça isimleri Adalet, Savaş, Tarih, Nifak vb. soyut kavramları tanımlıyor. Hemen anlaşılabilmesi için 'Adalet' sözcüğünü kullandım.

AGENOR: Kadmos'un babası. Fenikeli.

AKHİLLEUS: Troya savaşında Yunan kahramanların en korkulanı. Babası bir ölümlü, annesi Zeus'un kızı Thetis. Yani yarı ölümsüz. Annnesi onu tam ölümsüz kılmak için bebekliğinde ölümsüzlük suyuna batırıp çıkarır. Tüm gövdesi ölümsüz kesilir. Ancak bebeğin topuklarından tuttuğu için topukları ölümlü kalır.

'Akhilleus'un topuğu' bir deyim haline gelir.

AMFİTRİTAS: Deniz tanrısı Poseidon'un eşi. O da bir deniz tanrıçası olduğuna göre derin, burgaçlı uçurumları var.

APOLLON: Zeus ile Tanrıça Leto'nun oğlu. Işık tanrısı. Bilicilik tanrısı. Bu tragedyada bilicilik tanrısı olarak öne çıkıyor. Delos adasında doğmuş onun için Deloslu adı ile de biliniyor. Tıp da onun alanına giriyor. Oyunda sağaltıcı tanrı, Esenlik tanrısı diye de adı geçiyor. (d.154)

ARES: Savaş Tanrısı.

ARTEMİS: Zeus ile Tanrıça Leto'nun kızı. Av tanrıçası. Apollon'un kız kardeşi.

ATHENA: Adını Atina kentine veren tanrıça. Zeus'un kızı. Zeus'un beyninden doğmuş. Bilgelik tanrıçası. Başında tolga, kentin kale surları gibi. Elinde kargı ve kalkanı var. Baykuş, o gizemli kuş da Atina kentinin ve tanrıçanın uğurlu simgesi.

BAKKHOS: (=DİONÜSOS) şarap ve tiyatro tanrısı. Ni-

etzsche, *Tragedya'nın Doğuşu* adlı yapıtında, onu tiyatro sanatının özü, içeriği olarak tanımlar. Apollon nasıl tiyatrosunun görsel yanı, biçimi (=form) ise Dionüsos da devinimi, coşkusu, dansıdır. İki tanrı birbirini bütünleyerek... (Nietzsche bunu bir tür evlilik diye tanımlıyor)

BAKKHALAR: Asyalı (= Anadolulu) Bakkhalar. Bakkhos'un Bozdağ'dan (Tmolos) getirdiği yoldaşlar Bakkhos Kadınları.

BOİOTİA: Orta Yunaneli.

DAULİA : Fokis yöresi. Apollon'un kutsal yarlerinden biri. (d.734)

DELFOİ: Güney Yunanelinde güzel bir dağ. Buradaki Apollon tapınağı ve Tanrının en önemli bilici ocağı.

DELOS: Egede Küklad adalarının en küçüğü. Zeus ile Letonun oğlu Apollon bu adada doğmuş. Onun için Deloslu diye anılıyor. Eski Yunan tarihinde çok önemli bir yeri var. Yunanlılar, Salamis Savaşından sonra yeniden doğudan gelecek bir saldırıya uğramamak, bunun önlemini almak için Delos Birliğini kurdular. Birliğin kasası Atina'da idi. Atinalılar bu paranın büyük bölümünü Pers Savaşlarında yıkılmış olan Atina kentinin onarılması, yeniden yapılması için kullandılar. 5 yüzyıl Atina'sından günümüze kalmış yapıtlar Parthenon, Erekh-teion, yontular, kabartmalar o günlerden kalma.

Deloslu tanrı: Apollon.

DİKE : Adalet tanrıça.

DORLAR ÜLKESİ: Korinthos körfezinin kuzeyi. Aitolia ile Fokis arasındaki bölge. Oidipus'u evlat edinen kraliçe Merope, Dor kavmindenmiş.

FOİBOS: Apollon'un başka bir adı.

FRÜNİKHOS: Bu adla iki tiyatro yazarı var. Birincisi Aiskhülos'tan önce yaşamış Foinissaai (*Fenikeli Kadınlar*) tragedyası ile Aiskhülos'u etkilemiş. Bu ikincisi bir komedyacı yazarı.

GÜNEŞ : (d.47) Metinde Helios.

HADES: Yeraltı ülkesi ve bu ülkenin tanrısının adı. Eski Yunan inancında cennet-cehennem kavramı yok. Ölenlerin ruhu Hades'te gölgeler halinde. Bir tür yaşam sürdürüyorlar. Kasvetli bir yaşam!

HELİOS: Apollon'un yanı sıra 'Güneş küresi' de bir tanrı olarak tanımlanıyordu. Sonra ikisi aynı tanrı sayıldılar. Görüntü önemli olduğu için Güneş olarak çevirdim. (d.47)

HELİKON: Boiotia'da bir dağ.

HERAKLES: Zeus ile Alkmene'nin oğlu. Erkek gücünü simgeleyen bir kahraman. 12 serüveni ya da sınavı var.

HERMES : Zeus ile Maia'nın oğlu. Ulak tanrı diye biliniyor. Hırsızların da tanrısı.

İSMENOS : Thebai kenti yakınında bir çay.

İSTMİA: Korinthos yakınında bir kent. Kök anlamı 'kısıt' (iki deniz arasında incelen kara parçası)

KADMOS: Thebai kentinin kurucusu. Mitosa göre Kadmos öldürdüğü bir ejderin dişlerini toprağa ekmiş. Topraktan Thebailılar bitmiş.

Kadmos halkı: Thebailılar.

KEER: Yazgı meleği. Erüniler gibi. Moiralar buyurur. Keerler uygulardı.

KİTHAİRON : Thebai yakınındaki dağ. Adı hep Thebai kenti ile birlikte anılır. Thebai: kent yaşamı, yerleşik düzen, uygarlık . Kithairon : yabanıl doğa. Bebek Oidipus ölsün diye bu dağa bırakılmak istenir. Bebek Paris'in İda'ya (Kazdağı) gönderilişi gibi.

KULLANA/ KÜLLENE: Arkadia'da bir dağ. Hermes'in yurdu.

LİKYA: Güney-batı Anadolu, Fethiye ile Antalya kıyıları.

Likyalı Kral: Apollon. Annesi Leto Likyalı olduğu için böyle tanımlanıyor. Tanrıça Leto çocukları Apollon ile Artemis'i Delos adasında doğurmuş ama hemen sonra onları Likya'ya götürmüş. Sözcüğün kökünde 'ışık' an-

lamı var. Apollon bir iki yerde 'ışık saçan tanrı' diye de tanımlanıyor.

LAIOS : Thebai'nin eski kralı, Oidipus'un babası.

LOKSİAS: Apollon'un bir başka adı.

MENOİKEUS: Kreon'un babası.

MEROPE: Korinthos kraliçesi. Oidipus onu öz anası sanıyordu.

ODÜSSEUS: Troya Savaşlarında ünlü Yunan (Akha) komutanı. Kurnazlığı ile ünlü, *İliada*'da adı 'cin fikirli' diye geçiyor. Troya'nın alınmasını gerçekleştiren 'tahta at'ın fikir babası. Homeros'un ikinci destanı *Odüsseia* onun Troya dönüşü deniz serüvenlerini anlatır.

OLÜMPOS: Eskil Yunan tanrı ve tanrıçalarının doruğunda yaşadıkları dağ. Tanrıların atası Zeus olduğu için burada tanrı ile eş anlamlı.

PALLAS : Tanrıça Athena'nın ön adı. Pallas'ın ikiz tapınağı: Anlaşılanın Thebai Kentinde yan yana iki Athena tapınağı ya da sunağı varmış.

PARNASSOS: Güney Yunanelinde sıradağlar ve bunların Delfoi yakınlarındaki doruğu. Apollon ile Esin Perileri'nin (Musalar) oturduğu yer.

PERİKLES: Yunan tarihinin altın çağı 5. yüzyıla damgasını vuran devlet adamı. Sofokles'in yakın dostu.

POLÜBOS: Korinthos kralı. Bebek Oidipus'u evlat edinmişti.

PÜTHO: Apollon'un bilicilik ocağı.

SFİNKİS: Thebai kentinin başına bela olan ejder. Belden yıkarısı kadın, altı aslan. Tragedyada, kanatlı ejder, karanlık türkücü diye tanımlanıyor. Fransızlara armağan etmiş! Bunlar şimdi Louvre Müzesinde. Sfinks'i Thebai kentine musallat eden tanrıça Hera'dır. Çünkü Thebai kışkandığı rakibesi Semele'nin kentidir. (*Bakkhalar* tragedyası).

Sfinks Mısır mitologyasında da var. Piramitlerin yanında oturan aslan-kadın Yontusu Sfinks'tir.

En güzel Sfinks yontuları Assos'taki Athena Tapınağında bulunmuş. Reformcu padişahımız II. Mahmut, tapınağın kalıntılarını ve güzelim yontuları Fransızlara armağan etmiş. şimdi Louvre müzesinde.

Oyunda Sfinks'in değişik tanımları:

(d.392) 'Kara türkülerini çığırırken'. Sfinks bilmececelerini kurbanlarına ezgiyle yöneltirdi .

THESEUS : Mitologyada Atina kralı. Ege denizine adını veren Aigaios'un oğlu. Girit adasına gidip orada Kral Minos'un sarayının altındaki dolangaçta (=labirent) yaşayan yarı boğa yarı insan yaratık Minotauros'u öldürdü. Bu işte en büyük yardımı Minos'un kızı Ariadne'den görmüştü. Kız ona aşık olmuştu. Ama Theseus onu terk etti.

THETIS: Zeus'un kızı.

TÜHE: Talih tanrıça.

Nesneler - Kavramlar

aither: Yunan mitolgyasında, dünyanın çevresinde var olduğuna inanılan ışık saçan ince bir madde. Tanrı Zeus, güzel Helena'nın bir kopyasını bu aither'den yaratıyor. Anlam değiştirerek *eter* diye de sözlüğe giriyor.

agora: Kent meydanı. Pazar yeri. Halkın toplandığı, sorunlarını tartıştığı alan.

bilici / Önbilici: Kâhin.

daymon (daimon): Gizemli, doğa üstü bir güç; kimi bağlamda tanrı. İyi ya da kötü olabiliyor.

dilek dalları: Yakarı dalları. Ak yaprağı ile sarılmış defne ya da zeytin dalları. Her iki ağaç da kutsal. Defne Apollon'un ağacı. Mitosu anımsayalım Apollon'un sevdiği kız Defne bu ağaca dönüşmüştü. Tanrılardan ya da oyunumuzda kraldan dilekte bulunmaya gelen ellerinde bu simgesel dalları taşıyorlar.

dünyanın göbeği: Delfoi'da Apollon tapınağı dünyanın

merkezi varsayılmış.

enigma: Çözülmesi güç, karanlık bilmece. Muamma. İroni, paradoks kavramlarına da yakın.

hamartia: Aristoteles'in tragedya kuramında trajik kahramanın insanca zaafı ki bu zaaf onun sonunu hazırlar. Hübris kavramına yakın.

hübris: Küfür. Tanrıya karşı işlenen suç.

kommos: Tragedyada oyuncu ile koronun sırayla söyledikleri şarkı, ya da ağıt. 'Bağrını dövme' filinden geliyor. Bizde 'ağıt yakma'nın tam karşılığı. Anlaşılacağı gibi oyunda acılı bir gerçeğin ortaya çıktığı, sözün ünlemle-re, acılı devinimlere seslenişlere dönüştüğü bölüm. Dizede Oidipus'un kör olarak yeniden sahneye gelişiy-le başlayan acıklı bölüm. Koro ile Oidipus'un karşılıklı ya-kınmaları.

maynad: Bakkhos'un çevresindeki esrik kadınlar tayfası.

Çılgınlık kökünden türemiş. Bakkhalar'ın bir başka adı.

miasma: Veba gibi (vebayı da içine alan) bulaşıcı bir sayrılık. Tanrılar bu sayrılığı içinde günah işlenen kente gönderiyorlar. Yıllar önce gördüğüm bir Yunan filminde (Elektra olabilir mi?) yönetmen miasma'yı, kapkara bir duman halinde somutlaştırmış, görsel kılmıştı. Çok etkileyiciydi.

nümfä: Ormanlarda, su kıyılarında yaşayan çıplak güzel kızlar. Bunların karşı cinsi, satürler.

orquestra: Eski Yunan ve Hellenistik çağ amfiteyatrolarında koronun devindiği daire biçimindeki alan. Bu Roma tiyatrolarında yarım daireye dönüştü. Orkestra sözcüğü yüzyıllar sonra ikinci bir anlam daha kazandı.

salını / karşı salını: *Strofe/anti strofe*. Koro, oyun alanının (orkhestra) bir ucundan öbür ucuna, adımlarını dizele-rin ritmine uydurarak, bir dans biçiminde salınarak gider; koronun ikinci bölümü de bu *salı*'nı bir *karşı salını* ile yanıtlardı.

satür: Keçi kılıklı doğa üstü yaratıklar. Tanrı Dionüsos'a ya-

kındılar. Kırlarda ormanlarda dolaşırlar, nümfalar ile sevişirlerdi.

satür oyunu: Korosu satürlerden oluşan komedyâ. Yazarlar tiyatro yarışmalarına üç tragedyaya eklenen bir satür oyunu ile katılırlardı.

strategos: Komutan. 'Strateji' sözcüğü burdan geliyor.

türannos: Kral. Sözcük zamanla ikinci bir anlam da kazanıyor; despot/müstebit/ tiran.

urna: Yakılan ölü küllerinin içine konduğu toprak kap.

Metin Açıklamaları

(d.47) Helios*.

(d.53) *uğurlu bir esinle yüzümüzü güldürdün*] Oidipus'un Thebai kentini Sfinks ejderinden kurtarışını söylüyor.

(d.132) *Ben kendim gün ışığına çıkaracağım*] Oidipus bu tümceyi adeta iki anlamda kullanıyor. İkincisi: *Ben kendimi gün ışığına çıkaracağım.*

Bakkhaların tanrısı : Dionüsos (=Bakkhos)

(d.178) *batı tanrısının kıyılarına*] Hades'e, yani ölüler ülkesine.

(d.186) *Sağaltıcı tanrı*] Apollon.

(d.187) *Zeus'un altın kızı*] Afrodite.

(d.188) *Zeus'un altın kızı*] Afrodite.

(d.215) *Tanrılar arasında hiç sevilmeyen tanrı*] Savaş tanrısı Ares.

(d.310) *kuşların ötüşleri*] Bilicilik yöntemlerinden biri.

(d.416) *Gölgeler ülkesi*] Hades*.

(d.475) Tanrının buyruğu dağın doruğundan ışıkla/ karların parıltısıyla gönderilir gibi .

(d.505) *Kanatlı kız*] Sfinks*.

(d.558) Oidipus bu tümceyi söylemekte zorlanıyor. İlginç ruhbilimsel bir ayrıntı.

(d.661) Güneş üstüne yemin ederim. Metinde Helios*.

(d.883) *Adalet*] Tanrıça Dike*.

(d.925) *Efendiler*] Yunancasında yabancılar diyor. Düşünün, Kasımpaşa'da bir Danimarkalı, halka 'Yabancılar' diye sesleniyor? Herhalde, 'Yabancı sensin,' derlerdi adama. Ancak burada ilginç bir dil mantığı var. Korinthos'tan gelen sığırtmaç Thebailılar için bir yabancı, ama onun için de Thebai halkı yabancı. O da en doğal seslenişle halkı selamlıyor.

(d.980) Freud'un Oidipus kompleksi kuramında yola çıktığı dize bu olmalı. Erkek çocuğun annesiyle cinsel ilişkiye girme düşleri.

(d.1080) *Talih*] Tanrıça Tühe*.

(d.1080) Burada Oidipus'un alınganlığı inandırıcı değil. Oyuncu bunu nasıl yorumlayacak?

a) Gerçeği hâlâ göremiyor.

b) Gerçeği İokaste gibi o da görüyor, işi acı bir alaya vuruyor.

(d.1083) Ayın büyüyüp küçülmesi, ilkay, dolunay gibi görünüşleri, insan yaşamını da etkiliyor inancı.

(d.1201) *Eğri pençeli ejder kız*] Sfinks.

(d.1227) *Tuna, Aras*] Bu nehir adları Yunanca metinde : İstros (İster), Fasis.

•

Thebai Üçlemesi.

Üçleme (trilogia) kavramı Aiskhülos ile Sofokles'de değişiyor.

Aiskhülos'un *Oresteia Üçlemesi*, birbirinden bağımsız oyunlar değil. Üçü, büyük bir bütünü oluşturur. Diyelim yalnız *Agamemnon* tek başına bir tragedya değil. *Agamemnon* öldürüldükten sonra ne oluyor? Onu *Adak Sunucular* da izliyoruz. Oysa Sofokles'in *Thebai Üçlemesi*'nde, her tragedya kendi içinde bir bütün.

Birbirinden bağımsız olarak sahneleniyor.

Bu üç oyunu bir üçleme olarak saymayanlar da var (Kit-

to). Kendileri bilir.

Oyunlar değişik zamanlarda yazılmış, karakterler üç oyunda değişik diyor. Bu görüşe de katılmıyorum. Elimizdeki oyundaki buyurgan, dediğim dedik Oidipus, yıllar sonra yazılan *Oidipus Kolonos*'ta elbet farklı olacak. İnsan karakteri hiç değişmeyen bir kalıp mı?

Thebai'da çocuk olarak bıraktığı kızı Antigone ile son dinlenegine yürüyor. Karşımızda elbet başka bir Oidipus var.

Thebai kenti üç tragedyayı yer olarak birleştiriyor. Oyun kişileri de o aynı kişiler. Ya da onların çocukları: (Oidipus, Kreon, Antigone). Yazan da Sofokles. *Thebai Üçlemesi* tanımı bence yerinde.

Eski Yunanca Tragedya metinleri.

Sofokles bu oyunları yazmış, yitenler yitmiş, 7 oyun Sofokles'in elyazısıyla günümüze kalmış! Elbet, böyle bir şey yok. Elimizdeki oyunun elyazması 11. yüzyıldan kalma, Floransa'da Mediceo Laurenziana elyazması diye biliniyor. Ondan öncesi yok.

Oraya da Bizans'tan gitmiş.

Bu kopya eksikleri yanlışları, başka kütüphanelerdeki kimi bölük pörçük kopyalarla karşılaştırılıp onarılıyor, eksikleri gideriliyor.

Euripides ve Sofokles'in aynı yılda İ.Ö. 406 ölümüyle eski Yunan tiyatrosunun altın çağı bıçakla kesilmiş gibi sona erer. Tiyatro mu sona erer? Hayır. Oyuncuların saltanatı başlar.

Büyük aktörler, aktrisler sırf kendileri için oyun ısmarlar. Ama bu oyunların teki günümüze kalmaz. Niye acaba?

Bu zengin oyuncular üç tragedya yazarının oyunlarına da el atarlar. Tragedyaları kendi yaradılışlarına, yeteneklerine, yeteneksizliklerine göre değiştirmeye yeltenirler. Osmanlı deyimiyle 'tuluat', çağdaş deyimle 'kolaj' yapmaya kalkışırlar. Yani yapıştırma tiyatrosu.

Bereket hatip Likurgos araya girer, özgün metinleri değiştirmeye kimsenin hakkı olmadığını söyler. Üç tragedya yazarının yapıtları Atina'da bir arşivde koruma altına alınır. Bu bir kişinin dünya tiyatrosuna yaptığı büyük hizmettir.

Filologlar onyıllar süren çalışmalarla derleyebilmişler. Benim yararlandığım Jebb metinlerinde notlara, dipnotlara şöyle bir göz atmak bile ürkütücü. Bu yapıtlar ne büyük emeklerle yeniden günümüze kazandırılmış .

Bu oyun metinlerinde, günümüz tiyatro oyunlarındaki ayrıç içindeki (sahne yönergeleri) yok. Bunlar okuyucuya kolaylık olsun diye sonradan eklenmiş. Yani her çeviren kendi yönergelerini önermiş. Ben de öyle yaptım. Hem okura kolaylık olsun diye, hem de yönetmene, sahne tasarımcısına ipucu vermek için. Eski metinlerde nokta ve soru işareti dışında yazım imlemleri de yok. Ben değişik sesle okunması, söylenmesi gereken kimi dizeleri italikle yazdım.

Yönetmene/ Oyuncuya Notlar

Tiyatro oyununun iki yaşamı var: İlki kitap halinde, öbürü sahne üstünde. Bana sorarsanız her iki yaşam da geçerli. Elimizdeki çeviriye gelelim.

Sofokles'in diline biçimine bağlı kalmaya özen gösterdim. Öte yandan oyun sahne üstünde kolayca anlaşılabilir, yoksa asıl varoluş nedenini yitirir.

Oyunda Tanrı Apollon değişik adlar, sanlarla anılıyor: Apollon, Loksias, Helios, Esenlik tanrısı, sağaltıcı tanrı, Pütho, Deloslu, Likyalı tanrı. Okuyucu sözlüğümüze bakar anlar.

Seyirci için bu olanak yok. Sahne metninde hepsi Apollon'a çevrilmeli. Ya da çevirimizdeki sanlarıyla 'Deloslu tanrı Apollon', 'sağaltıcı tanrı Apollon' diye belirlenmeli.

Oidipus'un çok çarpıcı *insest* ilişkisi hem kendi konuşmasında, hem de koro geçitlerinde gereğinden çok yineleniyor. Dolayısıyla etkisini yitiriyor. Bir söyledin iki söyledin iyi, eh üçüncü kez de vurgulamak için. Bu yazarın kusuru olabilir, yüzyıllar boyunca metinleri kopya edenler de eklemiş olabilir. Gereksiz yinelemeler kesilmeli.

Oidipus'un kanlı gözleri! Burada çok dikkatli olmalı. En küçük bir aşırılık bu sahneyi çok itici bir hale getirebilir. Tragedyanın estetik dehşeti, korku filimlerinin dehşeti iki ayrı şeydir. Aktör bu sahnede acıyı bütün gövdesine sindirmiş olmalı, seyirci Oidipus'un gözlerine takılıp kalmamalı.

Konuşmalarda: Ah! / Ay, ay! / Yazık! v.b. pek çok ünlem var. Hele tragedyaların sonunda bu "acıma, yakınma, ağıt" ünlemleri üç tragedya yazarının da ortak özelliği. Oyuncunun bu ünlemleri abartmadan (belki söylemeden) duyguya çevirmesi gerekir.

Bu tragedyayı kim, nasıl sahneye koymalı?

Tiyatro yaşamımda iki yönetmen kimliği tanıdım. Biri, klasik yapıtlara saygıyla yaklaşıp onu çarpıtmadan, aslına en yakın biçimde sahneye koymak için emek veren, yenilik adına uyduruk kolaylıklara sapmayan yönetmen.

Öbürü, metne ille kendi fantezisinden bir şeyler katmak, aklınca eski oyunu moda deyişle 'güncelleştirmek' isteyen yönetmen tipi. Bu ikincisi lütfen bu oyundan uzak dursun.

Örneğin, oyundaki erkek karakterleri kadın oyuncular oynamamalı.

şaka mı ediyorum? Aynen vakidir, bizde bir *Antigone* yorumunda Kreon, Haimon, Teiresias hep kadındı.

Sürdürelim: Kadın rollerini de erkekler oynamamalı. Culi denen dâhi yönetmenin aklına uyarak bizim Devlet Tiyatrosu *Bernarda Alba'nın Evi* tragedyasındaki bütün kadın rollerini erkeklere oynatmıştı!

Tiyatro oyununun iki yaşamı var dedim. Kitap halinde de canlı bir varlıktır. Yaşamını okurlarıyla sürdürür. Bizde ne yazık, oyun okuma alışkanlığı da yok. Kendini 'tiyatrocu' sayanların bile ne denli az (hiç dememek için) oyun okudukları beni şaşırtıyor.

Bu konuda bir şeyler yapılamaz mı?

Elbet yapılabilir. Örneğin tiyatro fuayelerinde tiyatro kitapları satılabilir. Bunun güzel örnekleri var da. Ama sadece özel tiyatrolarda. (Diyelim, Ferhan Şensoy'un 'Ortaoyuncuları'nda).

Ödenekli tiyatrolarda da bu yapılamaz mı?

Yurt düzeyinde yaklaşık 45-50 tiyatro mekânında, konservatuvarlarda, tiyatro okullarında?

Yeter ki bu iş, bu kurumlardan maaş alanlarca bir angarya olarak görülmesin.

•

YUNANCA ADLARIN YAZILIŞI İÇİN NOT:

Eski Yunanca adların yazılışında Batı dillerindeki uygulamaya bağlı kalmanın yanlış olduğu inancındayım.

Türkçede "f" sesi ve harfi varken, Yunan alfabesindeki ϕ =fi harfini, Batılılar öyle yapıyor diye, "ph" ile karşılaştırmamızın anlamı yok. Yunancada υ =üpsilon harfinin de Türkçedeki karşılığı "ü". Bu ses ve harf birçok Batı dilinde yok, ama Türkçede var, niye kullanmayalım?

Sonra hangi Batı dili?.. Yazarın adı Fransızcada **Eschyle**, İngilizcede **Aeschylus** yazılıyor; doğrusu: **Aiskhūlos**...

Yazarımız da **Sophokles** değil, **Sofokles**. [Σοφοκλής]

G. D.

Mitos-Boyut / ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI

ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI 1

Persler / Aiskhülos – Antigone / Sofokles

•

ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI 2

Bakkhalar / Euripides

•

ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI 3

Kral Oidipus / Sofokles

•

ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI 4

Medea / Euripides

•

ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI 5

Troyalı Kadınlar / Euripides

•

ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI 6

Elektra / Euripides

•

ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI 7

Filoktetes / Sofokles

•

ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI 8

Aias – Elektra / Sofokles

•

ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI 9

Zincire Vurulmuş Prometheus / Aiskhülos

•

ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI 10

Oidipus Kolonos'ta – Trakhisli Kadınlar / Sofokles

•

ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI 11

Oresteia (Agamemnon/Adak Sunucular/Eumenidler) / Aiskhülos

•

ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI 12

Antigone / Sofokles

•

ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI 13

Tebai'ye Karşı Yediler / Aiskhülos

•

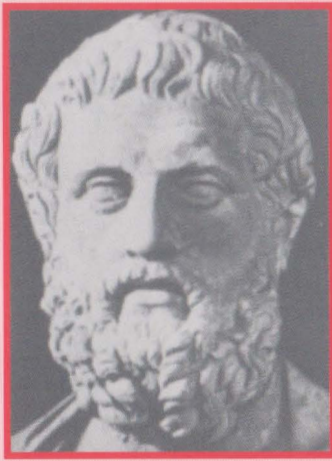
ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI 14

Hekabe / Euripides

•

ESKİ YUNAN TRAGEDYALARI 15

Helena / Euripides

Kral Oidipus,

Antigone ile birlikte **Sofokles**'in başyapıtıdır.

Yaşamı üstün başarılarla geçen Oidipus'un yazgısıdır:

Babasını öldürecek,

annesiyle evlenecek ve ondan çocukları olacak!

Kulağına ulaşan bu uğursuz yazgıdan kurtulmak için
evinden yurdundan kaçır.

Düğüm çözücü Oidipus,

bir dedektif gibi zamanı eşeler, geçmişini sorgular,

kendini köşeye sıkıştırır; aradığı suçlu kendisidir.

Sofokles'in ustalığı

büyük bir dramatik gerilim yaratan bu kurguda yatıyor.

Trajik tema:

İnsan yaşamının ne denli belirsiz, güvensiz olduğudur.

Kapak: Mengü Ertel